

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma

Pirjo Piipponen
Johanna Turtiainen

”Jos vanhemmat voivat hyvin, niin lapsetkin voivat hyvin.”
PERHEOHJAUS VANHEMPIEN NÄKÖKULMASTA

Opinnäytetyö
Lokakuu 2015

OPINNÄYTETYÖ
Lokakuu 2015
Sosiaalialan koulutusohjelma
Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
013 260 600

Tekijät
Pirjo Piipponen ja Johanna Turtiainen

Nimeke
”Jos vanhemmat voivat hyvin, niin lapsetkin voivat hyvin.”
PERHEOHJAUS VANHEMPIEN NÄKÖKULMASTA
Toimeksiantaja
Joensuun kaupunki, Varhaiskasvatuksen perheohjaus

Tiivistelmä

Joensuun kaupungin tarjoama varhaiskasvatuksen perheohjauksen palvelu on tarkoitettu kaikille päivähoidon asiakasperheille. Palvelun tavoitteena on vahvistaa vanhemmuutta ja lisätä perheen voimavaroja. Varhaiskasvatuksen perheohjaus auttaa ja tukee vanhempia lasten kasvatuksessa, vanhemmuudessa sekä perhe-elämään ja parisuhteisiin liittyvissä huolissa. Työmuotoina ovat esimerkiksi keskustelut, teemaryhmät, vanhempainillat ja yhteistyö päivähoidon henkilökunnan kanssa.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia vanhempien tuen tarpeita liittyen vanhemmuuden tukemiseen, ennaltaehkäisevään lastensuojelutyöhön ja varhaiseen puuttumiseen. Opinnäytetyössä selvitetään, millaista tukea vanhemmat tarvitsevat ja haluavat. Opinnäytetyössä tutkitaan, mitä kautta vanhemmat saavat tietoa ja apua perheohjauksen palveluista ja kuinka palvelut tavoittavat vanhemmat. Tutkimuksessa selvitetään kuinka vanhemmat ottavat yhteyttä varhaiskasvatuksen perheohjaukseen ja mikä madaltaisi kynnystä yhteydenottoon.

Opinnäytetyö on toteutettu laadullisena tutkimuksena. Aineiston keruumenetelmänä on käytetty kyselytutkimusta. Kyselylomake on laadittu sekä sähköisenä että paperisena versiona. Kysely tehtiin toukokuussa 2015.

Opinnäytetyön tuloksista ilmenee vanhempien tarve saada tukea ja keskustella ulkopuolisen kanssa. Keskeiset tuen tarpeet liittyvät vanhempien omaan jaksamiseen, työn ja perhe-elämän yhdistämiseen, parisuhteeseen ja lastenkasvatukseen. Tuloksista ilmenee, että vanhemmat kaipaavat apua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja avun tulisi olla konkreettista. Monet vanhemmat kaipaavat lisää tietoa tarjolla olevista ennaltaehkäisevistä palveluista.

Kieli
suomi

Sivuja 45
Liitteet 4
Liitesivumäärä 7

Asiasanat
varhaiskasvatus, varhaiskasvatuksen perheohjaus, kasvatuskumppanuus, vanhemmuus, ennaltaehkäisevä perhetyö

THESIS
October 2015
Degree Programme in Social Services
Tikkariinne 9
FI 80200 JOENSUU
FINLAND
Tel.+358-13-260 600

Authors

Pirjo Piipponen ja Johanna Turtiainen

Title

"If the parents are doing well, so are the children as well."
FAMILY GUIDANCE FROM A PARENTAL PERSPECTIVE
Commissioned by
The city of Joensuu, Early childhood family guidance

Abstract

The early childhood family guidance service provided by the city of Joensuu is designed for all client families of the day care. The service aims to strengthen parenting skills and increase families resources. The early childhood family guidance helps and supports parents in rearing and parenting their children as well as in anxieties related to family life and couple relationships. Work methods are, for example, conversations, focus groups, parents' evenings and co-operation with the day care staff.

The aim of this thesis is to study the needs of the parents' assistance related to support for parenthood, preventive child welfare work and early intervention. The thesis explains what kind of support parents need and want. The thesis also explains which way the parents receive information and assistance about the family counseling services and how services reach the parents. The study examines how the parents contact early childhood family guidance and what could lower the threshold for contacting.

This thesis has been carried out as a qualitative study. The data collection method was survey research. The questionnaire has been prepared in both electronic and printed form. The survey was made in May 2015.

The results of this thesis show the parents' need to get support and discuss with outsider. The main needs for support are related to parents' own endurance, combining work and family life, relationships and child-rearing. The results reflect that parents need assistance at as early stage as possible and assistance should be concrete. Many parents need more information about the available prevention services.

Language
Finnish

Pages 45
Appendices 4
Pages of Appendices 7

Keywords

early childhood education, early childhood family guidance, educational partnership, parenthood, preventative family work

Sisältö

Tiivistelmä

Abstract

1	Johdanto	5
2	Varhaiskasvatusta.....	7
	2.1 Varhaiskasvatuksen perheohjaus.....	8
	2.2 Ennaltaehkäisevä lastensuojelu ja perhetyö	9
	2.3 Varhainen puuttuminen	11
3	Kasvatuskumppanuus.....	14
4	Vanhemmuus.....	16
	4.1 Vanhemmuuden roolit	17
	4.2 Vanhemmuuden tukeminen	19
5	Aikaisemmat hankkeet ja opinnäytetyöt.....	21
6	Opinnäytetyön toteutus	23
	6.1 Tutkimustehtävä	23
	6.2 Laadullinen tutkimus.....	24
	6.3 Aineiston keruu	25
	6.4 Aineiston käsittely ja analysointi.....	27
7	Tutkimustulokset	29
	7.1 Varhaiskasvatuksen perheohjauksen palveluiden tunnettavuus	29
	7.2 Vanhempien palvelutarve ja tarvitsema tuki	30
	7.3 Palveluiden kehittäminen	33
8	Pohdinta.....	35
	8.1 Johtopäätökset	35
	8.2 Eettisyys ja luotettavuus.....	38
	8.3 Tutkimuksen hyödynnettävyys ja jatkotutkimusideat	39
	8.4 Oppimisprosessi ja ammatillinen kasvu.....	40
	Lähteet.....	43

Liitteet

Liite 1 Tutkimuslupahakemus

Liite 2 Toimeksiantosopimus

Liite 3 Saatekirje

Liite 4 Kyselylomake

1 Johdanto

Lapsiperheiden hyvinvointi ja palveluiden saatavuus ovat olleet paljon esillä uutisoinnissa viime vuosien aikana. Perheiden ongelmat ovat lisääntyneet ja palveluiden saatavuus on ollut haasteellista. Sote-uudistuksella ja sosiaalihuoltolain muutoksella on tarkoitus tuoda parannuksia lapsiperheiden arkeen. Joensuu kaupunki tarjoaa päivähoidon piirissä oleville lapsiperheille yhtenä ennaltaehkäisevänä palveluna varhaiskasvatuksen perheohjausta.

Sosiaalihuoltolain uudistuksen tavoitteena on edistää sosiaalihuollon yhdenvertaista saatavuutta, siirtää sosiaalihuollon painopistettä korjaavista toimista varhaiseen tukeen ja hyvinvoinnin edistämiseen sekä vahvistaa asiakaslähtöisyyttä ja turvata tuen saanti ihmisen omassa arjessa. Keskeinen lapsiperheitä koskeva muutos on perhepalveluiden saatavuus ilman lastensuojelun asiakkuutta. Matalan kynnyksen palvelut on toteutettava niin, että asiakas voi hakeutua niihin itse ja riittävän aikaisessa vaiheessa. (Hämeen-Anttila 2015.)

Lapsiperheille suunnatut palvelut ovat tällä hetkellä vahvasti esillä yhteiskunnallisessa keskustelussa. On havahduttu siihen, että perheet eivät voi hyvin ja palvelut eivät ole riittäviä. Lakimuutokset antavat työntekijöille työkaluja tarjota perheille matalan kynnyksen palveluita. Haasteeksi nousee, kuinka kunnat pystyvät vastaamaan perheiden palvelutarpeeseen ja tuottamaan palveluita. Perheille on tärkeää saada tunne, että apua on tarjolla ja sen pyytämistä ei tarvitse hävetä. Jos asiat hoidetaan oikein, varhaisen puuttumisen ja ennaltaehkäisevien palvelujen hyödyt tulevat todennäköisesti näkymään tulevaisuudessa lastensuojelun asiakkuuksien määrien laskuna.

Väestöliitto (2007) tuo esille vanhempien ensisijaisen vastuun lapsistaan. Yhteiskunta tarjoaa erilaisia palveluita tukemaan perheen arkea, esimerkiksi päivähoitoa, neuvolapalveluja sekä koulu- ja terveystalv palveluja. Määtän ja Rantalan (2010, 23) mukaan lapsen hyvinvointiin vaikuttavat merkittävästi arjen sujumi-

nen sekä turvallinen kasvuympäristö. Lapsi reagoi herkästi vanhempien pahoinvointiin ja stressiin, mikä näkyy koko perheen hyvinvoinnissa.

Teemme opinnäytetyön yhdistettynä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun kentälle. Opinnäytetyön toimeksiannon saimme Joensuun kaupungin varhaiskasvatuksen perheohjauksesta. Opinnäytetyömme aihe on ajankohtainen, koska uusi sosiaalihuoltolaki ja lastensuojelulaki tuovat muutoksia lapsiperheille suunnattujen palvelujen saatavuuteen.

Opinnäytetyön aiheena on tutkia vanhempien toiveita tuen tarpeesta liittyen vanhemmuuden tukemiseen, ennaltaehkäisevään lastensuojelutyöhön ja varhaiseen puuttumiseen. Tutkimuksessa selvitämme, millaista tukea vanhemmat tarvitsevat ja haluavat sekä miten he apua saavat. Tutkimme mitä kautta vanhemmat saavat tietoa ja apua perheohjauksen palveluista sekä kuinka palvelut tavoittavat vanhemmat. Selvitämme myös miten vanhemmat ottavat yhteyttä varhaiskasvatuksen perheohjaukseen ja mikä madaltaisi kynnystä yhteydenottoon, jos se tällä hetkellä on haasteellista.

Opinnäytetyömme sisältää teoriaosuuden, aikaisemmat tutkimukset ja hankkeet, opinnäytetyön toteutuksen, tutkimustulokset sekä pohdinnan. Opinnäytetyön viitekehyksenä ovat varhaiskasvatus, kasvatuskumppanuus ja vanhemmuus sekä niihin liittyvät alakäsitteet ennaltaehkäisevä perhetyö, varhainen puuttuminen, vanhemmuuden roolit ja vanhemmuuden tukeminen. Olemme määritelleet käsitteet teorian kautta ja syventäneet viitekehystä eri teorioiden myötä. Teoriaosuus on pohjana tutkimuksellemme ja lisää tutkimuksemme luotettavuutta.

Luvussa viisi esittelemme aikaisempia tutkimuksia, hankkeita ja aikaisemmin tehdyn opinnäytetyön. Opinnäytetyön toteutusosiossa kuvaamme tarkemmin tutkimustehtävän, laadullisen tutkimuksen sekä aineiston keruun, käsittelyn ja analysoinnin. Luvussa seitsemän esittelemme tutkimustulokset. Pohdintaosiossa kuvaamme tutkimuksen johtopäätöksiä, pohdimme opinnäytetyön luotettavuutta ja eettisyyttä sekä käsittelemme tutkimuksen hyödynnettävyyttä ja jat-

kotutkimusideoita. Olemme myös pohtineet opinnäytetyöprosessia ja omaa ammatillista kasvuamme.

2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus tukee lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista ja se koostuu hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta. Varhaiskasvatus on alle kouluikäisten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. (THL 2013.) Varhaiskasvatuksessa tarvitaan sekä vanhempien että kasvatuksen ammattilaisten kiinteää yhteistyötä ja kasvatuskumppanuutta. Varhaiskasvatus on yhteiskunnan tukemaa, valvomaa ja järjestämää. Se on suunnitelmallista ja tavoitteellista, jossa lapsen omaehtoinen leikki on keskeistä. Sen keskeinen toimintaympäristö on päivähoito. Varhaiskasvatuksen arvopohja perustuu kansainvälisiin lapsen oikeuksiin määritteleviin sopimuksiin ja kansallisiin säädöksiin. Lapsen vanhemmilla on ensisijainen velvollisuus huolehtia lapsen kasvatuksesta eli yhteiskunnan tarjoamat varhaiskasvatuspalvelut tukevat kotikasvatusta. (Stakes 2003.)

Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma on varhaiskasvatuksen perusta. Sen lisäksi päiväkodissa tapahtuvaa varhaiskasvatusta ohjaavat kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma sekä päiväkotien omat varhaiskasvatussuunnitelmat. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat varhaiskasvatuksen sisällöllistä toteuttamista koko maassa. Tavoitteena on lisätä varhaiskasvatushenkilöstön ammatillista tietoisuutta, vanhempien osallisuutta ja moniammatillista yhteistyötä. (Stakes 2003.)

Päivähoidon yhteistyökumppaneita ovat esimerkiksi neuvolat, sosiaalityö, lastensuojelu, perhetyöntekijät, puhe- ja toimintaterapeutit, erityisopettajat sekä vanhemmat. Lapsen kehityksen kannalta on tärkeää, että yhteistyöverkosto on laaja ja ilmeneviin haasteisiin on mahdollista saada apua. Verkostojen avulla perheiden on mahdollista saada asiantuntevaa apua ja tarvitsemiaan palveluita.

Päivähoidon henkilökunnan ja vanhempien välinen yhteistyö eli kasvatuskumppanuus on työskentelyn ydin. (Koivunen 2009, 13–15.)

Päivähoito ja lastensuojelu liittyvät kiinteästi toisiinsa. Lapsi voidaan lastensuojelun tukitoimena velvoittaa päivähoitoon, jolloin lapsen perustarpeiden tyydytymisen voidaan varmistaa. Päivähoidon kautta voidaan tukea perheen kotikasvatusta. Lapsi saa päivähoidosta perushoidon, päiväjärjestyksen, ihmissuhteita, turvallisuuden tunteen sekä pedagogisen toiminnan kautta tuen. Perhe on ohjattava tarvittavien palveluiden piiriin, kun se tarvitsee apua haasteisiin ja ongelmiin. (Koivunen 2009, 16–17.)

Vanhemmat ja koti liittyvät keskeisesti päivähoitoon. Yhteistyö vanhempien kanssa nähdään tuen antamisena lapsen kasvussa ja kehityksessä, jolloin asetetut tavoitteet saavutetaan. Ammattilainen tarvitsee työhönsä vanhempien asiantuntemusta omasta lapsestaan eli työskentelyn lähtökohtana on kasvatuskumppanuus. Vanhemmat ovat lapsen tarpeiden määrittäjiä ja he ovat osallisena sekä vaikuttajina kasvatuksen suunnittelussa. Perhettä tuetaan siten, että vanhemmilla olisi voimia ja kykyä tukea lastaan kehityksessä ja oppimisessa. Perheen kanssa tehtävä yhteistyö perustuu erilaisiin lähtökohtiin, jotka ovat normaali kotikasvatuksen tukeminen, varhainen ongelmien tunnistaminen ja puuttuminen sekä korjaava työ. (Puroila 2004, 15–17.)

2.1 Varhaiskasvatuksen perheohjaus

Varhaiskasvatuksen perheohjaus on päivähoidon palvelua kaikille päivähoidon asiakasperheille. Se on aloittanut toiminnan Joensuussa syksyllä 2011. Työn tavoitteena on vanhemmuuden vahvistuminen ja perheen voimavarojen lisääntyminen. Varhaiskasvatuksen perheohjaus auttaa ja tukee vanhempia esimerkiksi lasten kasvatuksessa, vanhemmuudessa sekä perhe-elämään ja parisuhteisiin liittyvissä huolissa. Työskentelyä tehdään perheen itse määrittelemistä tarpeista. Perheen kanssa yhdessä pohditaan, mitä tavoitellaan sekä vahvistetaan olemassa olevia ja löydettyjä voimavaroja. (Joensuun kaupunki 2014.)

Varhaiskasvatuksen perheohjauksen työmuotoina ovat keskustelut perheen kanssa toimistolla tai päiväkodilla, teemaryhmät kuten eroryhmä, vanhempainiljat ja yhteistyö päivähoiton henkilökunnan kanssa. Lisäksi varhaiskasvatuksen perheohjauksen työntekijät järjestävät iltapäiväkahveja päiväkodilla, mikä mahdollistaa vanhempien kohtaamisen. Myös perhetreffit ovat yksi työmuoto, joka mahdollistaa perheiden keskinäisen kohtaamisen ja vertaistuen. Tällä hetkellä perheohjauksen työntekijät eivät tee kotikäyntejä. (Joensuun kaupunki 2014.)

2.2 Ennaltaehkäisevä lastensuojelu ja perhetyö

Yhteiskunnan muutosten myötä lapsiperheiden tarpeet, toimintaympäristö ja perherakenteet muuttuvat. Perheiden koot pienenevät, avioerot yleistyvät sekä lasten ja nuorten ongelmat lisääntyvät. Huoli lapsiperheiden voimavarojen riittävydestä kasvaa koko ajan. Vanhemmat tarvitsevat tuekseen palvelurakenteen, josta saisi helposti apua ja joka arvostaa vanhemmuutta sekä kasvatustyötä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2005.)

Perhetyö on moniammatillista työtä, jossa yhdistyvät monen erikoistuneen alan tietämys ja ammattitaito. Perhetyötä tehdään monissa instituutioissa kuten päivähoitossa, kotipalvelussa, sosiaalitoimistossa, perhe- ja kasvatusneuvolassa sekä järjestöissä ja seurakunnissa. Perhetyön kohteena on koko perhe, vanhemmat lapsineen. (Nätkin & Vuori 2007, 7–8.)

Perhetyön työskentelytavassa tulisi ottaa huomioon erilaiset tekijät, kuten kenen perheenjäsenen kanssa työskennellään. Esimerkiksi varhaisen puuttumisen toiminta kohdentuu perheen ytimeen, vanhempaan ja lapseen, kun taas lastensuojelutyössä toiminta keskittyy lapseen tai nuoreen. Työmuotoihin vaikuttaa myös se, työskennelläänkö ensin lapsen vai perheeseen kuuluvien aikuisten kanssa. (Nätkin & Vuori 2007, 17.) Perhetyön taustalla on usein erityinen huoli lapsista ja hänen perheestään. Perhetyöhön liitetään huolen käsite, joka liittyy perheiden ja perheenjäsenten suojeluun. Huoli viittaa huolenpitoon sekä positiivisten tekijöiden lisäämiseen yksilöiden ja perheen elämässä. (Nätkin & Vuori 2007, 18.)

Perhetyössä tavoitteena on vanhemmuuden tukeminen. Perhetyössä pyritään tukemaan perheenjäseniä ymmärtämään paremmin toistensa tarpeita ja löytämään yhteisiä selviytymiskeinoja. Perhetyön lähtökohtana on perheistä lähtevät tarpeet, jotka liittyvät lapsen kasvuun ja kehitykseen, vanhemmuuteen, perheen toimintakykyyn ja hyvinvointiin. Perhetyötä tehdään lähellä perheen arkea. (Rönkkö & Rytönen 2010, 27, 40.) Perheessä jokaisen hyvinvointi vaikuttaa koko perheen hyvinvointiin. Hyvinvoivassa perheessä jaetaan onnistumisen kokemuksia ja vaikeistakin asioista pystytään puhumaan ääneen. Kun jokaisen perheenjäsenen tarpeet huomioidaan ja jokaista tuetaan, voi koko perhe paremmin. Toimivassa perheessä jokainen mukautuu myös muiden perheenjäsenten tarpeisiin, mutta samalla on muistettava omat tarpeensa perheen sisällä. (Vilen, Seppänen, Tapio & Toivanen 2010, 10–12.)

Ehkäisevällä lastensuojelulla turvataan lasten ja nuorten hyvinvointia, kasvua ja kehitystä. Ehkäisevää lastensuojelua on saatavilla kunnan peruspalveluissa, kuten neuvolassa, päivähoidossa ja opetuksessa. Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarvetta on mahdollista vähentää, jos perheiden ongelmat havaitaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja tukea tarjotaan heti. (Paavola, Honkavaara, Muuronen, Mäkinen, Tolonen & Varsa 2010.)

Ehkäisevän perhetyön tavoitteena on säilyttää ja lisätä perheiden hyvinvointia. Ehkäisevässä perhetyössä perhe saa neuvontaa ja opastusta omaan arkeensa. Perheille tarjotaan erilaisia tukimuotoja helpottamaan heidän arkeaan. Samanaikaisesti ehkäisevässä perhetyössä perhettä opastetaan tiedostamaan ja tunnistamaan mahdollisia ongelman aiheuttajia. Ehkäisevässä perhetyössä painotuu avunsaannin oikea-aikaisuus, jolloin työntekijöiltä vaaditaan kuunteluherkkyyttä ja havainnointikykyä huomata avuntarve. (Rönkkö & Rytönen 2010, 32–33.)

Ennaltaehkäisevän lastensuojelun erityistukea ovat esimerkiksi vanhemmuuden tukeminen neuvolatyöskentelyssä sekä päivähoidon varhaiskasvatussuunnitelma. Tukimuotona voi olla myös perheen tukeminen taloudellisesti toimeentulotuen avulla. Oikein kohdennettujen palveluiden avulla perhettä tuetaan kas-

vuolojen muutokseen ja ennaltaehkäistään ongelmia, kuten päihteiden käyttöä. (Taskinen 2010, 32–33.)

Kodinulkopuolisia palveluita tarvitaan, kun perhe kohtaa haasteita, joista se ei selviä ilman apua. Perheen jäsenet ilmaisevat, että jokin on vakavasti pielessä. Perheen hajoaminen aiheuttaa usein tragedian ja se vaikuttaa koko perheeseen. (Zastrow 2008, 75.) Vanhemmat kokevat monenlaisia haasteita perhe-elämässä ja joskus ne kasvavat niin suuriksi, että vanhemmat päätyvät eroon. Parisuhteen loppuminen aiheuttaa suuren elämänmuutoksen koko perheen arkeen. Vanhempien eropäätös muuttaa ja vaikuttaa myös lapsen elämään. Ero voi olla sekä positiivinen että negatiivinen asia perheen elämässä. Eron kokeminen on aina yksilöllistä. (Airio 2010, 196.)

2.3 Varhainen puuttuminen

Varhainen puuttuminen tarkoittaa asioihin tarttumista silloin, kun huoli lapsesta herää. Huolenaiheena voivat olla esimerkiksi lapsen hyvinvointi, kehitys, elämäntilanne tai olosuhteet. Varhainen puuttuminen sisältää ennaltaehkäisevän toiminnan eli prevention ja korjaavat toimenpiteet eli intervention. Tavoitteena on ehkäistä ongelmia, ohjata ja tehdä korjaavia toimenpiteitä. Päivähoidossa on pyritty ennaltaehkäisemään ongelmia korjaavilla toimenpiteillä kiinnittämällä huomiota lapsen erityisen tuen tarpeeseen. Varhaisessa puuttumisessa tarvitaan moniammatillista yhteistyötä ja asiantuntijuutta. Varhainen puuttuminen ei koske pelkkää lasta, vaan koko perhettä. (Huhtanen 2004, 188–204; Satka 2011, 61.)

Käsite varhainen puuttuminen voidaan liittää eri kohderyhmiin, kuten lapseen ja perheisiin, koulumaailmaan tai ihmisten hyvinvointiin liittyvänä toimintana. Ydinajatuksena on, että omalla varhaisella vastuullisella toiminnalla tuetaan lasta tai perhettä. Toiminnan lähtökohtana on henkilöiden aito osallisuus, yhteistyö läheisverkoston kanssa sekä valmius vastuunottamiseen omasta toiminnasta. (Varpu 2010.)

Huolen puheeksi ottaminen kuuluu osaksi varhaista puuttumista. Huoli ilmaisee ennakoivia lapsen ja nuoren tilanteen heikkenemisestä, jos asialle tai tilanteelle ei saada muutosta. Tilanteiden muutokselle tarvitaan yhteistyötä sekä lapsen, nuoren että perheiden kanssa. Huoli puheeksiottamisen -menetelmässä hankalat asiat pyritään esittämään asianomaisille hienotunteisesti ja kunnioittavasti. Samalla asianomaisille tarjotaan mahdollisuudet erilaisille tukimuodoille. Keskustelujen aikana on tavoitteena saada aikaiseksi huolen poistaminen perheen tilanteesta. Puheeksiottamisen tukena voidaan käyttää huolen puheeksioton ennakoivilomaketta. (Eriksson & Arnkil 2012, 12.)

Huoli puheeksi -menetelmään liittyy erilaisia käsitteitä, kuten ennakointi, subjektiivinen huoli, dialogisuus ja tuki. Ennakointi on työntekijän tietoista pohdintaa siitä, mikä lapsen tai nuoren tilanteessa tai toiminnassa kiinnittää huomioita. Työntekijällä on tilanteesta syntynyt luontainen ymmärrys, joka perustuu subjektiiviseen näkemykseen huolesta. Huoli kohdistuu samanaikaisesti kahteen asiaan: lapsen, nuoren tai perheen selviämiseen ja omiin mahdollisuuksiin vaikuttaa asiaan. Huolta herättävien havaintojen kirjaaminen ja niiden esille tuominen keskustelun aikana auttavat muita osanottajia muodostamaan käsityksen siitä, mistä asioista ollaan huolissaan. Asian konkretisointi selkeyttää myös tukitoimien valinnassa tilanteen korjaamiseksi. Huolen ollessa suuri, vanhempien ja työntekijöiden yhteistyötä auttaa huolen jäsentely pienempiin kokonaisuuksiin. (Eriksson & Arnkil 2012, 20–23.)

Puheeksiottamisessa tulee huomioida lapsen ja perheen sen hetkiset voimavarat. Yhteistyön tavoitteena on luoda lasta sekä perhettä tukeva yhteistyöverkosto, jossa ammattilaiset ja vanhemmat yhdistävät voimavaransa huolen poistamiseksi perheestä. Puheeksiottamisessa tavoitteena on luoda dialoginen vuoropuhelu, jossa osapuolet tuovat esille oman käsityksensä asiasta sekä kuuntelevat toistensa näkemyksiä. Tarkoituksena on luoda uusi ymmärrys tilanteesta, lopputulosta kukaan ei tiedä. Puhuessaan ja kuunnellessaan ihminen havainnoi ja samalla jäsentää omaa ajatteluaan. Toisen ihmisen näkökulma voi muuttaa henkilön käsitystä asiasta. (Eriksson & Arnkil 2012, 29, 32, 37.)

Huolen vyöhykkeistö (kuvio 1) on kehitetty työväliseksi lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelyyn. Varhaisessa puuttumisessa keskeistä on puuttua huolestuttaviin tilanteisiin heti, kun niitä havaitaan ja ehkäistä ongelmien syntymistä jo pikkulapsivaiheessa. Huolen vyöhykkeistö on jaettu neljään osaan, jotka kertovat työntekijän huolen määrän. Osat ovat huoleton tilanne, pieni huoli, huolen harmaa vyöhyke ja suuri huoli. Huolen harmaalla vyöhykkeellä työntekijän omat keinot eivät riitä, vaan tarvitaan lisätukea. (Huhtanen 2004, 203–204; Varpu 2010.) Perheillä on paljon huolenaiheita, mutta niistä puhuminen on haasteellista. Perheillä on usein pelko, että ongelmista puhuminen aiheuttaa lokeroinnin ja tuomitsemisen huonoksi vanhemmaksi. (Vilen, Seppänen, Tapio, Toivanen 2010, 41.)

EI HUOLTA	PIENI HUOLI	HARMAA VYÖHYKE TUNTUVA HUOLI	SUURI HUOLI
1	2	3	4
Ei huolta lainkaan. Toiminta liittyy hyvin kokonaisuuteen ja tapahtuu aiottuja seurauksia.	Huoli tai ihmettely käynyt mielessä. Luottamus omiin mahdollisuuksiin on hyvä. Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Huoli on tuntuvaa. Omat voimavarat ovat ehtymässä. Lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Huoli on erittäin suuri Omat keinot ovat lopussa. Tilanteeseen on saatava muutos heti.

Kuvio 1. Huolen vyöhykkeistö (THL 2015).

Ensimmäisen sarake, vailla huolta ilmaisee sen, että lapsen/nuoren asiat ovat hyvin. Toinen sarake, pienten huolten alue, kuvaa tilannetta, jossa on huolta aiheuttavia tekijöitä mukana. Työntekijällä on luottamus omiin auttamismahdollisuuksiin ja puheeksiottaminen on helppoa. Kolmatta saraketta kutsutaan harmaaksi vyöhykkeeksi, jolloin huoli on kasvanut ja se on tuntuvaa. Työntekijän luottamus omiin auttamismahdollisuuksiinsa on vähentynyt ja muiden tahojen mukanaoloa kaivataan. Työntekijät kokevat usein epävarmuutta ja pohtivat vaihtolovelvollisuuksia tilanteissa, joka antaisi mahdollisuuden käyttää asiantuntija-apua, esimerkiksi lastensuojelun työntekijöiltä. Neljäs sarake merkitsee suuren

huolen aluetta, jolloin lapsi tai nuori on vaarassa. Työntekijän omat keinot eivät riitä tilanteen korjaamiseen. Tilanteen korjaamiseen aktivoidaan ne tahot, jotka voivat saada aikaan tilanteen muutoksen, esimerkiksi sosiaalitoimi tai terveyspalvelut. (Eriksson & Arnkil 2010, 25–26.)

3 Kasvatuskumppanuus

Varhaiskasvatuksen lähtökohtana on vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan välinen kasvatusyhteistyö. Kasvatuskumppanuus tarkoittaa vanhempien ja työntekijöiden tietoista sitoutumista ja toimimista lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Kasvatuskumppanuudessa lapsen vanhemmat ja päivähoiton henkilöstö toimivat tasavertaisessa vuorovaikutuksessa. Lapsen tarpeet, edut ja oikeudet ohjaavat kasvatuskumppanuutta. Kasvatuskumppanuus edellyttää vanhempien ja päivähoiton henkilökunnan välille luottamusta ja huolen jakamista arjen kasvatuskysymyksissä. Lapsen vanhemmilla on ensisijainen kasvatusvastuu ja kasvatusoikeus lapseensa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 11–15; Rossi-Salow 2012, 162–165.)

Kasvatuskumppanuus perustuu keskinäiseen luottamukseen ja huolen jakamiseen arjen kasvatuskysymyksistä vanhemman ja kasvattajan välillä. Lapsen varhaislapsuuden elinpiiriin kuuluu vanhempien lisäksi muita tärkeitä ihmissuhteita. Perheen ohella päivähoiton sekä esiopetuksen varhaiskasvattajat muodostuvat osaksi lapsen elämään. Lapsen ymmärrys omasta arvostaan rakentuu niiden puheiden, tunteiden, toiminnan ja asenteiden pohjalta, joita vanhemmat kotona ja kasvattajat päivähoitossa osittavat hänelle toiminnan kautta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 15; Rimpelä 2013, 29–32.)

Kasvatuskumppanuudessa tavoitteena on syventää vanhempien ja kasvattajien kohtaamisia, jotta sisällöltään erilaiset tiedot lapsesta sekä taidot toimia lapsen kanssa yhdistyisivät lapsen hyvinvoinnin parhaaksi. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on saada lapsen toiminta kokonaisvaltaisesti nähdyksi lapsi toimijana ja oman elämänsä kokijana. Merkityksellistä on, miten lapsen kanssa puhu-

taan ja mitä lapselle puhutaan, jotta lapsi tulee ymmärretyksi ja kannatelluksi. (Kaskela & Kekkonen 2006, 17; Poikonen & Lehtipää 2009, 73–74.)

Kasvatuskumppanuus voidaan nähdä varhaiskasvattajien ja vanhempien suhteiden ja roolien monipuolistamisena että syventävänä. Sosiaali-, terveys-, ja kasvatustalon ammattilaisten työskentelytavat perheiden kanssa vaihtelevat. Yhteistyösuhteita on kuvailtu asiantuntijalähtöiseksi, perhekeskeiseksi, perheitä tukevaksi sekä perhelähtöiseksi. Kumppanuudessa vanhemmat ja ammatti-ihmiset työskentelevät yhdessä käyden vuoropuhelua toistensa kanssa. Kumppanuus perustuu vastuunkantoon ja molemminpuoliseen kunnioitukseen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 19.)

Kasvatuskumppanuudessa jatkuva vuoropuhelu madaltaa kynnystä ottaa puheeksi vakavampiakin ongelmia ja lapsen erityisen tuen tarpeita. Tavoitteena on luoda luottamuksen ilmapiiri myös hankalien asioiden puheeksi ottamiselle ristiriitatilanteissa. Kasvatuskumppanuuden yksi tärkeimmistä tavoitteista on vahvistaa lapsen ja vanhemman vuorovaikutusta. Lapsen ja vanhemman tunnesuhde on ensiarvoinen, joka luo pohjaa lapsen muihin aikuissuhteisiin. (Kaskela & Kekkonen 2006, 21, 23.)

Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Kumppanuus on prosessi, joka kehittyy tutustumisen kautta vuoropuheluksi perheiden kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelmassa kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan perheen ja henkilöstön yhteistä tietoista sitoutumista tukemaan lapsen kehitystä, kasvua ja oppimista. Keskinäiseen vuorovaikutukseen kuuluvat tasavertaisuus ja luottamuksellisen ilmapiirin luominen. Kasvatustehtävässä yhdistetään vanhempien oman lapsen tuntemus sekä henkilöstön asiantuntemus. (Kaskela & Kekkonen 2006, 80; Poikonen & Lehtipää 2009, 70–74.)

Luottamuksellinen suhde kasvatuskumppanuudesta rakentuu säännöllistä vuoropuheluista lapsen jokapäiväisestä elämästä. Haasteena on ylläpitää kumppanuutta niissä tilanteissa, joissa vanhempien käsitykset kasvatuksesta, kasvatustietämisestä, yhteistyöstä sekä lapsen hoidon ja kasvatuksen tarpeista

eroavat henkilökunnan näkökulmasta katsottuna. (Kaskela & Kekkonen 2006, 102.)

Hyvin toimivassa kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät vanhempien ja hoitajien ymmärrys ja tieto. Kumppanuudessa korostuu vanhemmuuden ensisijaisuus, jota pyritään tukemaan silloin, kun vanhempien ymmärrys lapsen kehitysvaiheista vaatii tukea. Hyvässä kasvatuskumppanuudessa välittyy vanhempien arvostus, avoin kiinnostuneisuus lapsesta ja yhteiset tavoitteet sekä yhteisymmärrys toteutettavista menetelmistä. (Kanninen & Sigfrids 2012, 133–135.)

4 Vanhemmuus

Vanhemmuus on monelle ihmiselle yksi elämän tärkeimmistä rooleista ja se antaa mahdollisuuden rakkauteen ja yhdessäoloon. Vanhemmuuden kautta vanhempi toteuttaa omia arvojaan ja siirtää niitä eteenpäin seuraaville sukupolville. Vanhemmuuteen liittyy myös monia ristiriitaisia odotuksia ja haasteita, joiden kanssa vanhemmat kamppailevat. Suurimmat haasteet löytyvät useimmiten perheen, työn ja vapaa-ajan yhdistämisestä, jolloin paineet kasautuvat kotiin. (Joutsenniemi & Mustonen 2013, 9.)

Perheet kokevat monenlaisia haasteita lapsen syntymän myötä. Lapsen syntymä tuo vanhemmille onnellisuutta ja iloa, mutta myös uudenlaista kuormitusta. Lapsen syntymä aiheuttaa väsymystä vähäisten yöunien myötä ja sosiaaliset suhteet kärsivät. Myöskään entiset harrastukset eivät välttämättä enää sovi perheen aikatauluun. Riittämättömyyden tunnetta aiheuttaa usein myös kodin ja työn yhteensovittamisen haasteet. Perhe-elämä keskittyy suuresti lapsen ympärille ja parisuhde saattaa jäädä taka-alalle, joka pahimmillaan saattaa johtaa eroon. (Joutsenniemi & Mustonen 2013, 21.)

Jokainen vanhempi on oma yksilöllinen itsensä. Vanhemmuus rakentuu omien arvojen ympärille, joita haluaa lapsilleen jakaa. Lisäksi vanhemmuuteen vaikuttavat omien vanhempien elämä ja arvot, persoonallisuus sekä perheen, yhteis-

kunnan ja taloudellisen tilanteen olosuhteet. Yhteiskunnalta tulee paljon ristiriitaisia viestejä ja ohjeita, joiden mukaan vanhemmat yrittävät toimia ja pyrkivät kohti hyvää vanhemmuutta. Vanhemmat arvioivat jatkuvasti omaa ja muiden vanhempien toimintaa ja yrittävät sopeutua yhteiskunnan asettamiin raameihin. (Joutsenniemi & Mustonen 2013, 74.)

Tänä päivänä vanhemmuus on yhä enemmän julkista vanhemmuutta. Vanhemmuus on jaettu neuvolan, päivähoidon, koulun ja vanhempien kesken. Yhteiskunta antaa ohjeita ja tietoa siitä, millaista on hyvä vanhemmuus ja millaista on oikea lastenkasvatus. Palvelujen ja asiantuntijoilta saadun tiedon pohjalta vanhemmat keräävät tietoa ja omaksuvat asioita itselleen pyrkien kohti hyvää vanhemmuutta. (Kekkonen 2004, 20–21.)

Vanhemmuus rakentuu sukupolvien myötä toimintatapojen ja perinteiden kautta. Vanhempien ja lasten väliset vuorovaikutustilanteet sisältävät yhdessäoloa, jonka kautta vanhemmat ohjaavat lapsia ja lapset oppivat aikuisilta toimintatapoja ja ajatuksia. Lapsuuskokemuksilla on suuri merkitys lapsen maailmankuvan ja itsetuntemuksen rakentumiselle. (Kekkonen 2004, 26.)

4.1 Vanhemmuuden roolit

Vanhemmuuden roolikartassa vanhemmuuden rooleiksi määritellään rakkauden antaja, rajojen asettaja, ihmissuhdeosaaja, elämänopettaja ja huoltaja. Vanhemman toiminnan lähtökohtana on lapsen tarve myönteiselle kehitykselle ja hyvinvoinnille. Lapsen tarpeet ovat aina yksilöllisiä ja ne muuttuvat iän, kehitysvaiheen, sukupuolen ja temperamentin mukaan. Vanhempi kehittää vanhemmuuden roolejaan koko ajan ja uusia rooleja tulee esille entisten roolien rinnalle. Kun vanhemmuus kehittyy, myös lapsen kannalta kaikkein merkittävimmät roolit kehittyvät. Joskus roolit voivat jäädä kehittymättä kokonaan tai kehittyvät yli eli jäävät päälle, vaikka lapsi ei enää tarvitsisi sellaista toimintaa. Tuore vanhempi on aina epävarmempi toiminnassaan, koska vasta opettelee vanhempana oloa. (Ylitalo 2011, 10–15.)

Roolit muuttuvat lapsen iän, kehityksen ja perhetilanteen mukaisesti. Vanhemmuuden tukemisen tulee lähteä aina jokaisen perheen yksilöllisistä tarpeista ja tilanteista. Vanhemmuus on monimuotoinen asia, johon vaikuttavat yhteiskunnalliset olosuhteet, perheen sisäinen tilanne, mahdollisuudet, voimavarat sekä uhat ja odotukset. Vanhemmat elävät monenlaisten paineiden ja muutosten alla. Paineita perheelle asettavat esimerkiksi työn ja perheen yhteensovittaminen sekä voimavaroja heikentävät muutokset. (Koivula 2004, 77.)

Vanhemmuuden roolit ovat sukupolvisia eli ne kulkevat sukupolvelta toiselle. Osa rooleista on sidottu lapsen tiettyyn ikään tai kehitysvaiheeseen ja osa jatkuu läpi elämän. Vanhemmuuden rooleissa on mahdollista kehittyä eli ne eivät ole pysyviä. Jokainen vanhempi toteuttaa vanhemmuutta yksilöllisesti. (Kekkonen 2004, 33.)

Vanhemmuus- ja kasvatustyyliä on monia erilaisia ja jokainen vanhempi on yksilöllinen. Vanhemman suhtautuminen lapseen, ilmeet, eleet ja vuorovaikutus kertovat vanhemmuustyylistä. Vanhemmuustyyli on pysyvä ominaisuus ja se näkyy vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa. Tyyli vaikuttaa siihen, kuinka vanhempi kontrolloi, hoivaa tai keskustelee lapsen kanssa. Pienen lapsen vanhemmat etsivät alkuun vanhemmuustyyliään ja pohtivat, kuinka olla hyvä vanhempi. (Kivijärvi, Rönkä & Hyväluoma 2009, 48–49.)

Vanhempi saattaa usein olla hyvinkin tietoinen omasta vanhemmuustyylistään ja millainen vanhempi haluaa olla. Väsymys, stressi ja muut kiireet saattavat kuitenkin estää vanhempaa toimimasta haluamallaan tavalla. Vanhemmuuden hyvä laatu on uhattuna varsinkin silloin, kun psyykkiset voimavarat pettävät. Esimerkiksi liian suuri stressi tai voimattomuuden tunne vanhempana ovat riskitekijöitä. Kokemukset lastenkasvatuksen haasteellisuudesta ovat reaktioita yhteiskunnan asettamiin paineisiin ja vaatimuksiin vanhemmuudesta. (Kivijärvi, Rönkä & Hyväluoma 2009, 56.)

4.2 Vanhemmuuden tukeminen

Päivähoito on yleisin perheiden käyttämä palvelumuoto ja sen merkitys lapsiperheiden elämässä on suuri. Päivähoidon tavoitteena on tukea lasten koteja kasvatustehtävässä ja yhdessä perheen kanssa edistää lapsen tasapainoista kehitystä. Päivähoitoa käytetään yhtenä lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Lapsi saa päivähoidosta ruuan, turvallisia ihmissuhteita ja virikkeellisen kasvuympäristön. Vanhemmat saavat päivähoidosta keskustelukumppanin ja tukea arkeen. Avohuollon perhetyö on mukana kulkemista ja tavoitteena on koko perheen elämänhallinnan parantuminen. Perhetyötä tehdään kun perhe on syrjäytymisvaarassa, vanhempi käyttää päihteitä, on uupunut tai perhe kohtaa jonkin äkillisen kriisin, joka heikentää perheen voimavaroja. (Koivula 2004, 79, 84.)

Perheen päivittäiseen arkeen kuuluu asioita, jotka vievät paljon aikaa ja huomiota. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi tunne-elämä, käytänteet, rutiinit, materiaaliset asiat ja ajankäyttö. Perheiden arki pyörii eri asioiden yhteensovittamisessa ja se luo haasteita. Perhe tekee asioita yhdessä, välillä riidellään ja välillä neuvotellaan. Arki perheessä on tunteiden siirtämistä perheenjäsenten välillä, käytänteitä, rutiineja sekä aikataulujen ja rytmien yhteensovittamista. Perheen arki ei synny itsestään, vaan sitä rakennetaan koko ajan yhteiskunnan ja ympäröivän kulttuurin mukaisesti. Haasteeksi nousee saada aika riittämään kaikkeen siihen, mitä pitää tärkeänä. (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 12–13.)

Haasteita perheeseen tuovat useimmiten työn ja kodin välille jaettava aika, jatkuva kiire, aikataulujen sopiminen perheenjäsenten kesken sekä vanhemman väsymys. Myös lasten harrastukset kuljetuksineen ja kotityöt tuovat arkeen haasteita ja aiheuttavat kitkaa myös parisuhteeseen. Perhe koostuu jäsenistä, joilla jokaisella on omat tarpeet ja rytmit. Perheen toimivuus vaatii neuvotteluja ja sovitteluja, jotta suurimmilta erimielisyyksiltä vältytään. Nykyään myös työn epävarmuus, kiireisyys ja vaativuus aiheuttavat haasteita perhe-elämään ja kiristää vanhempien välejä. Uutena haasteena lasten kasvattamiseen ovat tulleet erilaiset tietokone- ja konsolipelit, joita lapset pelaavat ja vanhempien on hankala rajata pelaamista ja olla auktoriteettina. (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 15–17.)

Päivähoidon yhtenä tehtävänä on tukea vanhemmuutta. Vanhemmuutta voidaan tukea nostamalla esille perheen myönteisiä voimavaroja ja vahvistamalla positiivisia asioita, joita perheellä on. Perheen kanssa tehtävällä työllä autetaan perhettä voimaantumaa näkemällä voimavaransa ja käyttämään niitä hallitakseen paremmin arjen. Perhetyö lähtee aina jokaisen perheen yksilöllisestä tarpeesta. (Koivula 2004, 83–85.) Vanhemmuutta voidaan tukea esimerkiksi keskustelemalla kasvatukseen liittyvistä asioista, sopimalla yhteisistä käytänteistä ja ohjaamalla perhe erilaisten palveluiden piiriin. Vanhemmilla on usein tarve tulla kuulluksi ja keskustella työntekijän kanssa mieltä askarruttavista asioista. (Rantala 2004, 99.)

Vanhempien tapaamisissa on päämääränä puhua ja kuulla, miten he näkevät lapsen arjen ja miten he kokevat vanhemmuuden arjessaan. Lapsikeskeisyys näkyy keskusteluissa niin, että lapsesta puhutaan lasta kunnioittavalla tavalla. Vanhemmilla saattaa nousta pintaan omat lapsuudenkokemukset, kun keskustellaan lapsesta ja lapsen tunteista. Lapsikeskeisyys sosiaalityössä tarkoittaa lapsen kohtaamista niin, että työntekijä on aidosti kiinnostunut kuulemaan niistä asioista, jotka ovat merkityksellisiä lapselle itselleen ja miten arkielämä näyttää lapsen silmin katsottuna. Ensimmäinen tarkoitus on kohdata lapsi niin, että kokemus kuulluksi tulemisesta vahvistuisi ja toissijaisena tavoitteena on sosiaalityön arviointia varten saatavan tiedon saanti. (Tuulensalo & Muukkonen 2005, 312–314.)

Tapaamisissa tarkoituksena on antaa lapsen määritellä omia kokemuksia elämästään, ilon ja surun aiheita. Työntekijän on mahdollistettava tapa, jolla lapsi voi ilmaista omia tuntemuksia esimerkiksi leikkimällä tai kuvakorttien avulla kertomalla. Vuorovaikutuksen on oltava avointa, koska lapsen kohtaaminen on aina tunnetyön tekemistä. Lapsella on oikeus tietää, mistä työskentelyssä on kysymys. Tunnetyöskentelyssä lapsen kokemille tunnetiloille annetaan nimet. Tunnetilojen tarkempi tarkastelu auttaa lasta tunnistamaan ja purkamaan pahanolontilaa. (Tuulensalo & Muukkonen 2005, 312–314.)

5 Aikaisemmat hankkeet ja opinnäytetyöt

Pihla-Maria Sulku on tehnyt opinnäytetyön Karelia ammattikorkeakoulussa vanhemmuutta tukevasta palvelutarpeesta varhaiskasvatuksen perhetyön näkökulmasta. Opinnäytetyössä nousivat keskeisimmäksi asioiksi vanhemmuuteen liittyvät asiat, kuten vanhempien oma huoli jaksamisestaan arjen asioissa, lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyvät ongelmat, uniongelmat ja uhmaikä. Perhetyöntekijän kanssa käydyt keskustelut koettiin voimaannuttavaksi ja omien ajatuksien jäsentyminen avasi mahdollisuuden uusien näkökulmien käytölle. Perhetyön merkityksellisyys korostui perheiden tarpeena käsitellä ulkopuolisen tahon kanssa perhe-elämän haasteita, joita olivat esimerkiksi erotilanteet ja taloudellinen tilanne. Perheet kokivat hyväksi perhetyössä sen, että palvelut keskittyvät perhetyön tehtävään ja tuen saanti kohdentuu oikea-aikaisesti. Perheet myös kokivat keskustelut ja vertaisryhmät työmuotoina hyväksi. Opinnäytetyössä tärkeiksi tekijöiksi nousivat ennaltaehkäisevät tukimuodot ja matalan kynnyksen palvelut. (Sulku 2013, 33–35.)

Sulun opinnäytetyössä perheet korostivat perhetyöntekijöiden ammatillisuutta saadun tuen ja palvelunohjauksena. Perhetyöntekijöiden ammattilaisuus ja lämmin lähestymistapa auttoivat luottamuksellisten suhteiden rakentumisessa. Perheet kokivat pystyvänsä tämän ansioista keskustelemaan avoimesti erilaisista asioista. Tärkeäksi nousi myös se, ettei perhehoidon perhetyö linkity lastensuojelupalveluihin, sillä taustalla on lastensuojeluun liittyvät pelot ja epäilykset. Perheet pitivät hyvänä sitä, että perhetyön työntekijät osallistuvat päivähoiton arkeen. He halusivat lisätä perhetyöntekijöiden näkyvyyttä päiväkodeissa, jolloin mahdollisuus tutustua työntekijöihin paranisi ja kynnys hakea tukea ja apua madaltuisi. (Sulku 2013, 36–39.)

Sohvi-hanke toteutettiin vuosina 2012–2014 ja sen tarkoituksena oli hakea kokemustietoa perheiden hyvinvoinnista eri puolelta Suomea. Itä-Suomen Sohvi-hankkeen kokemustieto koostuu asiantuntijoiden sekä lapsiperheiden vanhempien haastatteluista. Haastatteluissa tuli esille nykypäivän vanhemmuuden haasteet, riittämättömyyden tunne, osaamattomuus ja epävarmuus. Lapsiper-

heet kaipaavat käytännön kasvatusvinkkejä ja rohkaisevaa tukea vanhemmuuteen. Perheiden tulisi saada matalan kynnyksen palveluita ja kotiin arkista apua. Myös palveluiden sijaitseminen lähekkäin lisäisi perheiden yhteistyötä ja näin edistäisi perheiden hyvinvointia. Kaupungin reuna-alueella asuvien perheiden palveluiden saatavuutta tulisi kehittää. Ammatillaiset kokevat, että suurin osa joensuulaisista lapsiperheistä, nuorista ja lapsista on hyvin voivia. Varhaisen tuen tarve lisääntyy niissä perheissä, joissa ongelmat kasaantuvat ja kasvavat. (Hiltunen 2014, 110–111.)

Lastensuojelun Keskusliitto ja Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia tekivät kesäkuussa 2010 kyselyn, jolla selvitettiin miten lastensuojelulaki on vaikuttanut eri ammattiryhmien ehkäisevän lastensuojelun toimintatapoihin ja mahdollisuuksiin. Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarvetta voidaan vähentää, jos lasten ja perheiden ongelmatilanteet havaitaan mahdollisimman varhain ja tarjotaan niissä tukea jo peruspalveluissa. Kunnissa on parhaiten saatavilla lasten päivähoitoa. Suurin puute on lapsiperheiden kotipalveluissa, tukihenkilöistä ja -perheistä sekä lasten kuntoutuspalveluista. (Paavola, Honkavaara, Muuronen, Mäkinen, Tolonen & Varsa 2010.)

Selvityksessä nousi esiin havainto, että lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun määrittämiä avohuollon tukitoimia toivottaisiin voitavan käyttää myös ennen lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun asiakkuutta. Ehkäisevän lastensuojelun palveluissa on tärkeää olla monipuolinen ja portaittainen palveluvalikoima. Lasten ja perheiden erilaisissa siirtymävaiheissa matalan kynnyksen palveluina tai vertaistukena saatava tuki on osoittautunut tehokkaaksi keinoksi tukea lapsia ja perheitä. Vääränlaisen palveluvalikoiman avulla vahvistetaan olemassa olevaa trendiä lastensuojelun kustannusten kasaantumisesta korjaavaan työhön. (Paavola ym. 2010.)

Vuonna 2000–2005 Lastensuojelun Keskusliiton ja entinen Stakes toteuttivat RAY:n avustamana Varpu-hankkeen. Varpu-hankkeen lähtöajatuksena oli asennemuutoksen aikaan saaminen eli asioihin puututaan aikaisemmin ennen kuin ongelmat muodostuvat ylitsepääsemättömiksi. Varpu-hankkeella pyrittiin saamaan aikaan kattava verkosto, jolloin ennalta ehkäisyyn saataisiin paljon

resursseja. Varpu-hankkeen ajatuksena on, että vastuu lapsista ja nuorista kuuluu kaikille aikuisille ja ongelmiin tartutaan sen mukaan, kun se ammatillisesti on mahdollista. Ongelmista tulisi puhua ensisijaisesti lasten, nuorten ja perheen kanssa. (Varpu 2010.)

Lasten Kaste (2012–2015) ohjelma on jatkoa Varpu-hankkeelle, jota Terveyden ja hyvinvoinnin laitos jatkaa. Ohjelman tarkoituksena on tuoda erityispalvelut peruspalveluiden tueksi lasten kasvu- ja kehitysympäristöihin. Peruspalveluissa pyritään järjestämään lapselle hänen tarvitsemansa tuki. Lasten Kaste ohjelman tavoitteena ovat ehkäisevän ja varhaisen tuen palveluiden vahvistaminen, ehkäisevän lastensuojelun kehittäminen ja huostaanottojen vähentäminen. Lisäksi tavoitteena ovat palvelukokonaisuuksien kehittäminen lapsiperheille ja sellaisten toimintamallien luominen, jotka tukevat vanhemmuutta ja perheitä sekä tukevat ammattilaisia heidän työskennellessään lasten ja nuorten kanssa. (THL 2015.)

6 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia Joensuun alueen päiväkodeissa olevien lasten vanhempien toiveita ja ajatuksia tuen tarpeestaan liittyen varhaiskasvatuksen perheohjauksen palveluihin. Opinnäytetyön toimeksiantajana on Joensuun kaupungin varhaiskasvatuksen perheohjaus. Allekirjoitimme toimeksiantajan kanssa toimeksiantosopimuksen (liite 2) sekä tutkimuslupahakemuksen (liite 1).

6.1 Tutkimustehtävä

Opinnäytetyön tutkimustehtävänä on saada selville, mitä palveluita vanhemmat tarvitsevat, millaista tukea ja apua vanhemmat toivovat saavansa sekä miten vanhempien olisi helpointa ottaa yhteyttä varhaiskasvatuksen perheohjaukseen. Kyselyssä selvitämme myös mitä kautta lasten vanhemmat saavat tietoa per-

heohjauksen palveluista. Tutkimuksessa saamme selville, millaista tukea vanhemmat kokevat tarvitsevansa vanhemmuuteen ja millaista kasvatuskumppanuutta vanhemmat toivovat päivähoidon henkilökunnalta. Opinnäytetyön tarkoituksena on saada esille vanhempien näkökulma varhaiskasvatuksen perheohjauksen palveluista.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaista tukea ja palveluita lapsiperheiden vanhemmat tarvitsevat vanhemmuuden tukemisessa?
2. Mitä kautta vanhemmat saavat tietoa ja apua varhaiskasvatuksen perheohjauksen palveluista?
3. Miten vanhemmat ottavat yhteyttä varhaiskasvatuksen perheohjaukseen ja mikä madaltaisi kynnystä yhteydenottoon?

6.2 Laadullinen tutkimus

Opinnäytetyö on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Valitsimme laadullisen tutkimuksen, koska halusimme saada tarkempia ja perusteellisempia vastauksia kuin mitä määrällisen tutkimuksen kautta olisimme saaneet. Laadullisen tutkimuksen avulla saimme selville vanhempien omia subjektiivisia kokemuksia tuen tarpeesta ja perheohjauksen palveluista. Laadullinen tutkimus vastaa kysymyksiin miksi, miten ja millainen. Kvalitatiivinen tutkimus auttaa ymmärtämään tutkimuskohdetta ja selittämään sen käyttäytymistä. Tapaukset pyritään analysoidaan mahdollisimman tarkasti. Laadullinen tutkimus sopii hyvin toiminnan kehittämiseen. (Heikkilä 2010, 17.)

Laadullisessa tutkimuksessa aineisto on usein tekstimuodossa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tavoittamaan tutkittavien oma näkökulma. Tutkimuksessa ei pyritä tilastolliseen yleistyksen, vaan kuvataan jotain tiettyä tapahtumaa tai toimintaa. Laadullisessa tutkimuksessa aineisto on riittävä, kun se ei enää tuota uutta tietoa. Aineisto kyllääntyy eli tapahtuu saturaatio. Laadullinen tutkimus on tapaustutkimus eli sen pohjalta ei tehdä yleistyksiä. Keskeistä ei ole

aineiston koko, vaan tulosten kestävyys ja syvyys. (Eskola & Suoranta 2008, 15–16, 61–67.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kuvataan realistista elämää, perusajatuksena on tutkia kohdetta laaja-alaisesti. Koska tutkimuksen tekijä on itse oman arvomaailmansa ja tilanteensa muokkaama ei voida olettaa, että tutkimuksessa päästäisiin täydelliseen objektiivisuuteen. Näin ollen kvalitatiivisen tutkimuksen ensisijainen tavoite on löytää lisää tosiasioita tutkittavasta aiheesta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen piirteitä ovat kokonaisvaltaisen tiedon hankkiminen tutkimuksen kohderyhmältä. Tutkimuksen tarkoituksena on saada monitahoinen ja yksityiskohtainen aineisto. Tutkimussuunnitelma on joustava ja se muotoutuu tutkimuksen olosuhteiden mukaan. Tutkimuksen aineistoa pidetään uniikkina ja tärkeänä. Kvalitatiivista tutkimusta käytetään silloin, kun halutaan ymmärtää tutkimuskohdetta. Tutkimus alkaa tutkimuskohteen kartoituksella, aineistoa kerätään niin kauan, kun ne tuottavat tutkimuksen kannalta uutta tietoa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164, 182.)

6.3 Aineiston keruu

Toteutimme tutkimuksen sekä sähköisenä että paperisena kyselynä. Sähköinen versio toteutettiin Typala-ohjelmalla, jonka linkki lähetettiin sähköpostilla kahteen Joensuun alueen päiväkotiin ja varhaiskasvatuksen perheohjauksen työntekijöiltä saatuihin asiakkaiden sähköpostiosoitteisiin. Paperisia kyselylomakkeita jaoimme kahteen Joensuun alueen päiväkotiin. Paperisia lomakkeita jaettiin yhteensä 150 kappaletta. Kyselyn sähköisen version linkki lähetettiin 50 vanhemmalle.

Tarkoituksena oli tehdä kyselylomake vain sähköisesti, mutta kaikissa päiväkodeissa ei ollut vanhempien sähköpostiosoitteita käytettävissä. Halusimme varmistaa aineiston riittävän määrän tulostamalla paperisia versioita ja jakamalla niitä päiväkoteihin. Veimme päiväkoteihin myös vastauslaatikoita, joihin päivä-

kotien henkilökunta keräsi palautetut lomakkeet. Kyselyn sähköinen ja paperinen versio toteutettiin toukokuussa 2015 ja vastausaikaa molemmissa oli neljä viikkoa.

Kyselylomakkeiden avulla voidaan koota erilaista tietoa asenteista, arvoista, käyttäytymismalleista ja mielipiteistä. Lomakkeissa vastaajat voivat perustella mielipiteensä tai antaa arvioita eri toiminnoille. Kysymyslomakkeen kysymykset voivat olla avoimia, monivalintakysymyksiä tai suljettuja eli asteikoihin perustavia kysymyksiä. Avoimet kysymykset tuottavat vastaajien omakohtaista tietoa, kun monivalintakysymykset ohjaavat vastaajaa valitsemaan valmiiksi kirjoitettuja vastauksia. Huomioitavaa on, että avoimien kysymysten tuottama aineisto saattaa olla sisällöltään monivivahteinen ja vaihteleva, jolloin aineiston koodaus ja luotettavuus voi olla haasteellista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 201.)

Valitsimme opinnäytetyön aineiston keruumenetelmäksi kyselylomakkeen (liite 4), koska se oli aikataulullisesti järkevämpää ja tavoitteena oli saada laajempi aineisto, kuin mitä haastattelemalla olisi ollut mahdollista saada. Haastatteluja emme olisi ehtineet tehdä ennen päiväkotien sulkeutumista kesäksi. Kyselylomake madalsi vanhempien kynnystä osallistua tutkimukseen, koska aihe on monelle arka ja saattaa luoda tunteen leimautumisesta. Kyselylomake varmisti vastaajien pysymisen tuntemattomina. Varasuunnitelmana olisi ollut kyselyn lisäksi haastatella muutamia vanhempia, jos emme olisi saaneet kyselylomakkeella riittävästi vastauksia.

Rakensimme kyselylomakkeen kolmen teeman ympärille, joilla pyrimme varmistamaan vastaukset asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Kyselylomakkeen teemoina olivat varhaiskasvatuksen perheohjauksen palveluiden tunnettavuus, palveluiden kehittäminen sekä vanhempien kokemukset palveluista. Kyselylomakkeessa käytimme sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä. Avoimia kysymyksiä oli enemmän, koska halusimme saada vastaajien omia subjektiivisia kokemuksia varhaiskasvatuksen perheohjauksen palveluista. Suljetuissa kysymyksissä on valmiit vaihtoehdot ja ne rajaavat vastaajien vastauksia. Suljetut kysymykset antavat enemmän määrällisiä vastauksia, joiden avulla on mahdollista tehdä

taulukkoita. Kyselylomakkeen liitteeksi teimme saatekirjeen (liite 3), joka selvensi vanhemmille opinnäytetyön tarkoitusta.

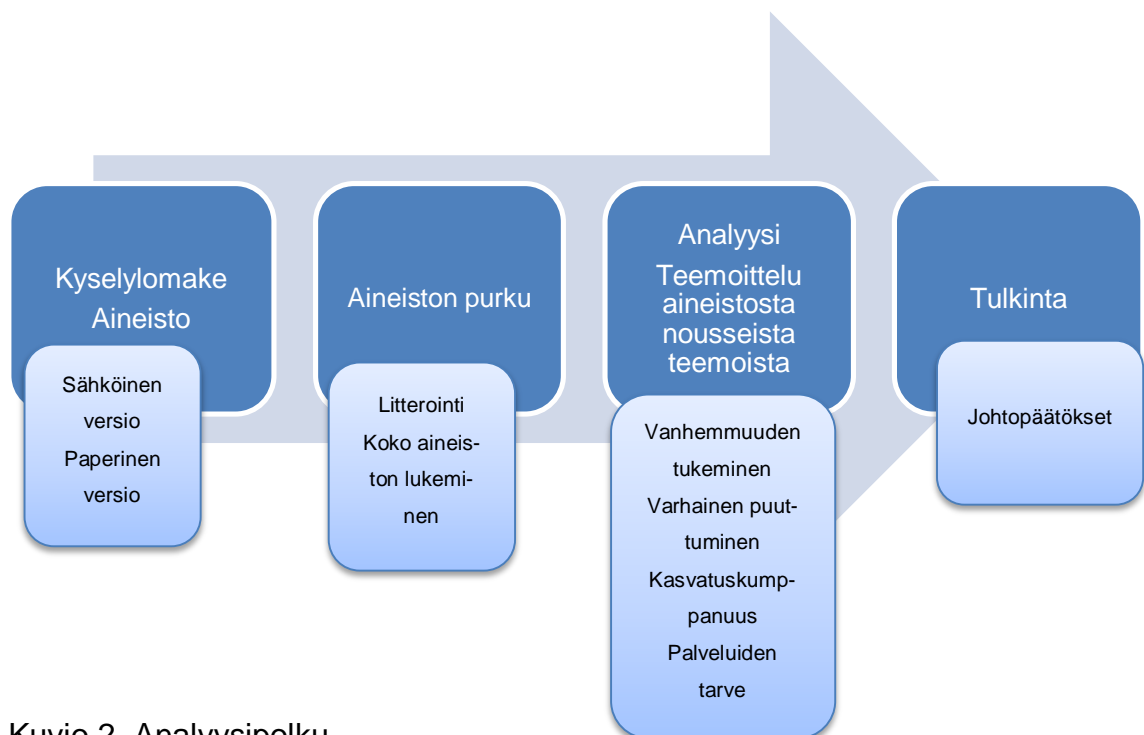
Ennen kyselyn lähettämistä testasimme sitä viidellä ihmisellä, joista osalla oli päiväkotikäisiä lapsia ja osa oli lapsettomia. Testauksella varmistimme kyselylomakkeen toimivuutta, selkeyttä ja kysymysten ymmärrettävyyttä. Muokkasimme kysymyksiä vielä testauksen ja havaintojen pohjalta. Heikkilän (2010, 61) mukaan kyselylomake tulisi aina testata pienellä kohdejoukolla noin 5–10 henkilöllä. Testauksen tarkoituksena on saada kohderyhmältä palautetta lomakkeen toimivuudesta. Testauksella haetaan konkreettista tietoa lomakkeen kysymysten ja ohjeiden selkeydestä, miten vastausvaihtoehdot toimivat sekä kuinka kauan aikaa kyselyyn vastaaminen kesti. Lomakkeelle tehdään tarvittavat korjaukset.

6.4 Aineiston käsittely ja analysointi

Aloitimme aineiston käsittelyn lukemalla ensin kaikki saadut vastaukset sekä sähköisessä että paperisessa muodossa. Lukemisen jälkeen kirjoitimme kaikki vastaukset yhtenäiseen tekstimuotoon jättämättä mitään pois. Aineistoa kertyi yhteensä 28 sivua A4-paperia. Jouduimme hylkäämään muutaman vastauksen, koska ne olivat tyhjiä, puutteellisesti vastattuja tai kysymykset oli ymmärretty väärin.

Analyysitavat jaetaan usein kahteen tapaan lähestyä, jotka ovat selittäminen ja ymmärtäminen. Selittämällä viitataan tilastollisiin analyyseihin. Ymmärtäminen viittaa teemoitteluun, tyypittelyyn ja sisällönerittelyyn kautta analysoitavaan aineistoon. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 224.) Aineiston analyysillä pyritään luomaan selkeää aineistoa, joka tuottaisi uutta tutkimustietoa. Saatu aineisto muokataan tiivistetyksi informaatioaineistoksi. Analyysissä aineistosta etsitään tutkimukseen liittyvä aines, joka luokittelun jälkeen muodostaa informaatioita tuottaa tietoa. Analysoimalla aineistosta tehdään myös samalla tulkin-toja. (Eskola & Suoranta 2008, 137, 150.)

Kuviossa 2 esitetty analyysipolku havainnollistaa aineiston tulosten analysointi-prosessiamme. Aineiston käsittelyn jälkeen aloitimme aineiston analysoinnin, joka tehtiin teemojen kautta. Teemoina olivat vanhemmuuden tukeminen, varhainen puuttuminen, kasvatuskumppanuus ja perheiden tarvitsemat palvelut. Analysointia ei tehty valmiiden teemojen alle, vaan kaikki teemat nousivat aineistosta. Teemoittelun jälkeen tapahtui aineiston tulkinta. Tulkinnessa pohdimme analysoinnin tuloksia ja teimme johtopäätöksiä, jotka löytyvät luvusta 8.1.

Kuvio 2. Analyysipolku.

Tuomi ja Sarajärvi (2009, 93) kuvaavat aineiston teemoittelussa painotettavan jäsentämistä tai jakamista erilaisten asiakokonaisuuksien alle. Tämä mahdollistaa teemojen käytön vertailussa. Ajatuksena on löytää aineistosta ensisijaisia teemoja eli aiheita ja erilaisten teemojen tunnusomaisia näkökantoja. Eskolan ja Suorannan (2008, 174–180) mukaan teemoittelun avulla aineistosta nostetaan esille tutkimukseen liittyviä asioita eli tekstimateriaalista pyritään löytämään keskeisemmät tutkimukseen liittyvät aiheet. Aineiston keskeisimmät aiheet esitetään erilaisten kysymysasettelujen alle. Teemoittelu analyysitapaa käytetään silloin, kun kysymys on käytännön ongelmista. Tekstiaineistosta haetaan esitettyihin kysymyksiin erilaisia vastauksia.

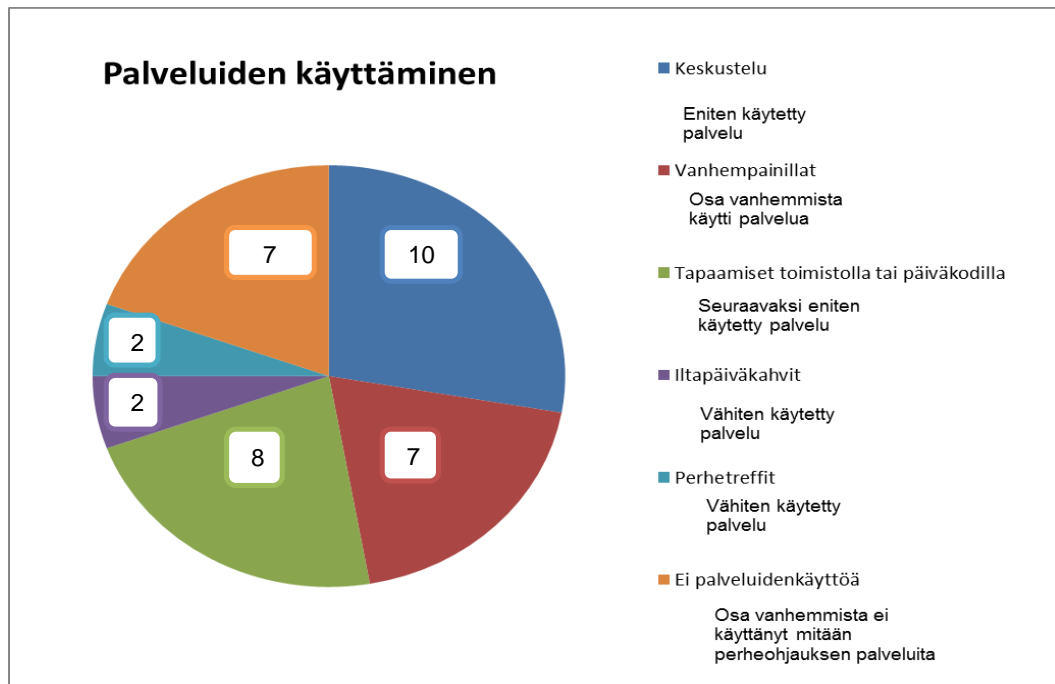
7 Tutkimustulokset

Opinnäytetyön kyselyyn vastasi yhteensä 43 henkilöä, joista 36 oli naisia ja 7 miehiä. Vastaajista 26 oli avioliitossa, 6 avoliitossa ja 11 yksinhuoltajaa. Suurimmalla osalla vastaajista oli yksi lapsi tai kaksi lasta päivähoitossa. Vastaajista 33 ei ollut aikaisemmin käyttänyt Joensuun kaupungin varhaiskasvatuksen perheohjauksen palveluita.

7.1 Varhaiskasvatuksen perheohjauksen palveluiden tunnettavuus

Kysyimme lasten vanhemmilta, mitä kautta he ovat saaneet tietoa varhaiskasvatuksen perheohjauksen palveluista. Vastauksissa nousivat eniten esille päiväkotit, päiväkodin henkilökunta, päiväkodinjohtaja sekä Perheentalo. Vastaajat kertoivat ottaneensa yhteyttä soittamalla itse toimistoon, päiväkodin kautta ohjattuna ja sähköpostilla.

Listasimme kyselyssä perheohjauksen tarjoamia palveluita (kuvio 3) ja kysyimme ovatko vastaajat käyttäneet niitä. Vastaajat saivat valita niin monta vaihtoehtoa, kuin halusivat. Vastaajista suurin osa kertoi käyttäneensä keskustelua perheohjauksen henkilökunnan kanssa. Palveluista myös vanhempainillat ja tapaamiset perheohjauksen toimistolla tai päiväkodilla olivat suosituimpia. Vähiten käytettiin iltapäiväkahveja ja perhetreffejä. Osa vastaajista ilmoitti, ettei ole käyttänyt perheohjauksen palveluita ollenkaan.

Kuvio 3. Varhaiskasvatuksen perheohjauksen palveluiden käyttäminen.

Merkityksellisimmiksi palveluiksi vastauksissa nousivat keskustelut ja tapaamiset kasvotusten työntekijän kanssa. Keskustelut ovat antaneet vanhemmille tukea ja vinkkejä lapsen kasvatukseen. Vastajat kertoivat myös kuinka tärkeää on vertaistuki ja se, että huomaa ettei ole yksin mahdollisten ongelmien kanssa. Lisäksi osa vastaajista mainitsi palveluista merkittäviksi perhetreffit ja eroryhmän.

Kasvotusten tapaaminen henkilökohtaisesti. Siinä saa paremman kontaktin. Myös sanaton viestintä on tärkeää ja taitava perhetyöntekijä osaa lukea niitäkin, ellei aina oikeita sanoja löydy.

Eroryhmä, eron aikana sattui kaikenlaista, ja tuntui etten pääse millään asioista yksin yli. Ryhmän vertaistuki ja läpi käydyt asiat auttoivat hahmottamaan asioita oikeassa näkökulmassa.

7.2 Vanhempain palvelutarve ja tarvitsema tuki

Kyselyn avulla kartoitimme, millaisia palveluita vanhemmat toivoisivat perheohjauksen tarjoavan. Vastauksissa esille nousivat keskusteluapu, vanhempainillat, neuvontaa arkisiin asioihin ja ongelmatilanteisiin sekä lastenhoitoapu. Ohjausta ja neuvontaa vanhemmat kaipaavat vuorovaikutukseen, ajankäyttöön, lapsen

liikapelaamiseen, nukkumiseen, syömiseen ja parisuhteeseen. Vastaajat toivoivat myös, että perheohjaukseen olisi helppo ottaa yhteyttä eikä tarvitsisi pelätä lastensuojelun asiakkaaksi joutumista. Useampi vanhempi toivoi perhekäyntejä kotiin ja ohjausta myös muihin tarjolla oleviin palveluihin. Vanhemmat toivat esille toiveen, että perheohjaajat tulisivat puhumaan vanhempainiltoihin tai järjestäisivät luentoja kasvatuskumppanuudesta ja lapsiperheiden arjesta ja haasteista.

Neuvonta ”arkisiin” pulmiin kuten kasvatusasiat, nukkumiset, syömiset.

Tukea vanhemmuuteen.

Yhteistä keskustelua molempien vanhempien läsnä ollessa ja kahdenkeskistä keskustelua molemmille vanhemmille erikseen, vaikka toinen vanhempi ei kokisikaan sitä tarvitsevansa. Lapsen vanhempien yhteistyö ja sujuva kommunikointi on minusta lähtökohta lapsen hyvinvointiin, vaikka kaikista asioista ei oltaisikaan samaa mieltä.

Kysyimme vanhemmilta, mitä iloa vanhemmuus on heidän elämäänsä tuonut. Vastauksissa korostuivat rakkaus lapseen ja lapsen kasvun seuraaminen. Vanhemmuus on tuonut elämään riemukkaita hetkiä, yhdessäoloa ja yhteisiä kokemuksia. Vastauksissa nousivat esiin myös onnellisuus, kasvaminen vanhempain ja tunne omasta tarpeellisuudesta. Vanhemmuus on kehittänyt itsekuria, pitkäjänteisyyttä, parisuhdetta ja ongelmien selvittämistaitoja. Moni vanhempi koki elämän rikastuneen lapsen syntymän myötä.

Iloa lapsen kasvun seuraamisesta. Yhdessä tekemistä ja olemista. Onnellisia hetkiä, kun näkee toisen kehittyvän ja oppivan uusia asioita. ”Syvempää” elämää, kuin ilman lasta.

Ilo, riemu, oma kehittyminen ihmisenä, olla rakastettu, olla tarpeellinen. Onnistumisia, elämyksiä, rentoutta (toisaalta vastuuta positiivisella tavalla), elämän arvot järjestykseen. Lapsen kanssa leikkimistä, voi tarjota elämyksiä/opetuksia, antamisen ilo.

Haasteiksi vanhemmat kertoivat oman jaksamisen, rajojen asettamisen sekä työn ja perhe-elämän yhdistämisen. Osa vanhemmista koki tukiverkoston puutteelliseksi, koska monen perheen sukulaiset asuvat toisella paikkakunnalla tai sukulaiset eivät halua olla yhteydessä perheeseen. Haasteita vanhemmuuteen tuo myös oman vapaa-ajan puute. Useampi vastaaja nimesi yksinhuoltajuuden

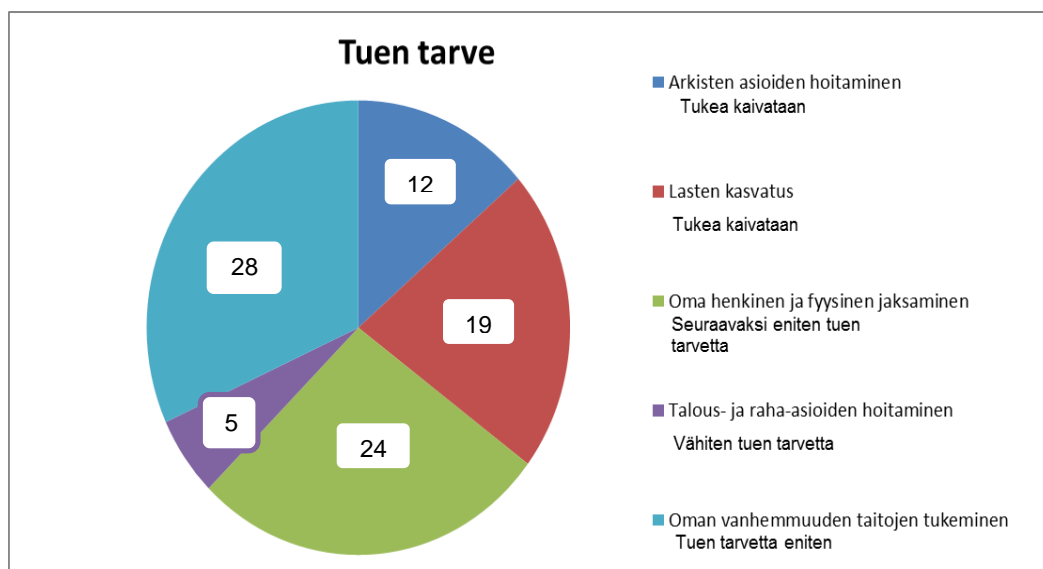
haasteeksi vanhemmuudessa, kun ei ole toisen aikuisen tukea lapsen kasvatamisessa. Moni perhe koki talousasiat haasteelliseksi perheen koon kasvaessa. Lapsen syntymän jälkeen kahdenkeskiset hetket vähenevät, mikä koettelee parisuhdetta. Moni vanhempi on kokenut lapsen syntymän myötä epävarmuutta omasta osaamisestaan vanhempänä ja kasvattajana. Haasteita ovat tuoneet myös ristiriitatilanteet, lapsen kiukuttelu, uhmaikä ja vanhempien erotilanteet.

Oma jaksaminen. Työn ja perhe-elämän yhdistäminen ja siinä jaksaminen.

Oma jaksaminen on välillä koetuksella, lapsen rankaiseminen hänelle sopivalla tavalla. Talous on tiukilla lasten syntymän jälkeen.

Fyysinen ja psyykinen jaksaminen. Pysyminen aikuisena ja rauhallisena silloin, kun lapsen käytös taantuu tai hän ei hillitse negatiivisia tunteitaan.

Kysyimme vanhemmilta millaisiin asioihin he kokevat tarvitsevansa tukea (kuvio 4). Vastaajat saivat valita useamman vaihtoehdon. Vastaajista suurin osa toivoi saavansa tukea oman vanhemmuuden tukemiseen. Seuraavaksi eniten tukea kaivattaisiin omaan henkiseen ja fyysiseen jaksamiseen. Myös lastenkasvatus ja arkisten asioiden hoitaminen ovat asioita, joihin tukea kaivataan. Vähiten vastattiin, että tukea olisi hyvä saada talous- ja raha-asioiden hoitamiseen.

Kuvio 4. Perheiden tuen tarve.

Vastaajat kertoivat saaneensa varhaiskasvatuksen perheohjaukselta tukea keskustelujen myötä. Varhaiskasvatuksen perheohjauksen palvelut ovat auttaneet jaksamaan arjessa ja kasvattajana. Moni vanhempi on saanut haasteisiin ja asioihin uusia näkökulmia ja mahdollisuuden purkaa huolia ulkopuoliselle. Useampi vanhempi on kokenut, että ulkopuoliselle jutteleminen on antanut tunteen, että joku oikeasti välittää ja haluaa auttaa. Tukea on saatu myös erosta selviämiseen ja itsetunnon kasvattamiseen.

Vinkkejä kasvatukseen, läsnäolevan ja aidon kohtaamisen, rehellisen palautteen, iloa ja naurua, itkuissa tukea, kaikkea mahdollista. Myös pariskuntana olemme saaneet vinkkejä arkeen, myös oman suhteen hoitamiseen.

Kyselyn vastaajista suurin osa kertoi, että olisi luontevaa ottaa yhteyttä varhaiskasvatuksen perheohjaukseen, jos tarvetta olisi. Kynnystä yhteydenottoon madaltaisi uskallus ja uskominen siihen, ettei avunpyytäminen tarkoita huonoa vanhemmuutta. Vastauksissa ilmeni että moni vanhempi ajattelee, että ongelmien on oltava jo suuria ja perheentilanne huono, jotta apua voi hakea ja saada. Yhteydenottoa madaltaa myös helposti lähestyttävissä oleva, mukava ja turvallinen henkilökunta. Vanhemmat toivoivat myös, että perheohjauksen palveluita markkinoitaisiin enemmän ja vanhempainilloissa kerrotaisiin tarjolla olevista palveluista.

7.3 Palveluiden kehittäminen

Kysyimme vastaajilta, miten varhaiskasvatuksen perheohjauksen palveluita tulisi kehittää. Suurimmaksi kehittämiskohteeksi nousi palveluiden tunnettavuus. Suurin osa vastaajista ei tiennyt, mitä kaikkea palveluiden piiriin kuuluu ja kuinka sitä voi saada. Osa vastaajista ei ollut aikaisemmin kuullut lainkaan varhaiskasvatuksen perheohjauksesta. Varhaiskasvatuksen perheohjauksen palvelut pitäisi tuoda lähelle ihmisiä ja näkyvämmäksi, jolloin sinne olisi helppo hakeutua. Osa vastaajista toivoi yhteistyötä eri sektoreiden ja palveluntuottajien kanssa. Yhteistyötä viranomaisten, kuten poliisin ja lastensuojelun kanssa toivottiin enemmän. Vastauksissa kuitenkin kerrottiin, että perheohjaus on tärkeää pitää erillään lastensuojelusta. Useampi vastaaja toivoi, että perheohjauksen työnte-

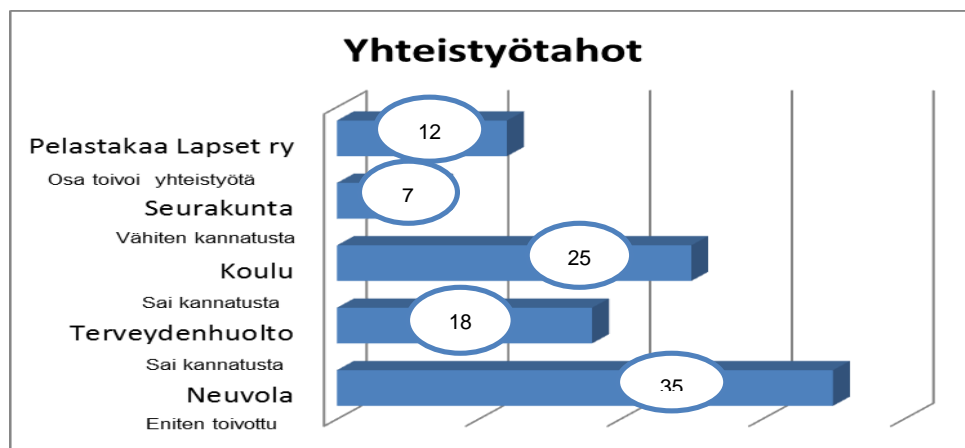
kijät tekisivät kotikäyntejä. Päiväkoteihin toivottiin tietoiskuja ja tapaamisia, jossa perheohjauksen työntekijät kertoisivat palveluista, juttelisivat vanhempien kanssa ja tulisivat tutummiksi vanhemmille.

Palveluista voisi jollain lailla tiedottaa enemmän, vaikka hoidon aloittaessa päiväkodista annettaisiin esite ja painotettaisiin että yhteyttä on hyvä ottaa ennen kuin ”ongelma” on liian suuri.

Kynnys yhteydenottoon sitä matalampi, mitä tunnetumpi perheohjaus on.

Matala kynnys naamat näkyviin (pelkät nimet sähköpostissa eivät riitä) palveluiden esitleminen eri menetelmin (sähköposti, sosiaalinen media kasvotusten). Palveluihin olen täysin tyytyväinen, mutta luulen, että moni vanhempi ei tiedä, että palvelut ovat kaikkien käytettävissä. Minullakin oli sellainen käsitys, että pitää olla jollain tavalla pohjilla, ennen kuin apua voi saada. En ymmärtänyt, että tämä palvelu on tarkoitettu myös siihen tilanteeseen, kun ei olla vielä vajottu syvemmälle ongelmiin ja on vielä omiakin voimia niitä selvittää. Selvittely on paljon helpompaa ammattilaisen avustuksella. Toisaalta, voi olla, että sitten, kun tilanne on niin paha, että olo on jo toivoton, ei ehkä uskalleta ottaa yhteyttä leimautumisen pelossa. Voi olla myös pelko siitä, että perhe saa merkinnän sote-viranomaisten tiedostoihin, mikä seuraa heitä lopun elämää.

Kysyimme vastaajilta mitä muita yhteistyötahoja (kuviokuva 5) he toivoisivat mukaan varhaiskasvatuksen perheohjaukseen. Vastaajista suurin osa toivoi, että neuvola olisi yhteistyössä perheohjauksen kanssa. Myös terveydenhuolto ja koulu saivat vastaajilta kannatusta. Vähiten kannatusta sai seurakunta. Listan ulkopuolelta vanhemmat nimesivät yhteistyötahoiksi päiväkodin ja liikuntatoimen.

Kuvio 5. Vanhempien toivomuksia yhteistyötahoista.

8 Pohdinta

8.1 Johtopäätökset

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää kyselyn avulla lapsiperheiden tuen tarvetta vanhemmuuteen, mistä tietoa ja tukea on mahdollista saada sekä kuinka vanhemmat ottavat yhteyttä varhaiskasvatuksen perheohjauksen palveluihin. Tuloksista ilmenee, että perheillä on tarvetta ennaltaehkäiseviin palveluihin, joita varhaiskasvatuksen perheohjauksen kautta on mahdollista saada.

Vastauksissa ilmeni, että vanhemmilla on tarve päästä keskustelemaan ammattilaisen kanssa perheen asioihin liittyvistä asioista. Ulkopuolisen henkilön kanssa keskustelu luo vanhemmalle tunteen, että joku haluaa auttaa ja ei ole ongelmien kanssa yksin. Keskustelun kautta perhe saa uusia näkökulmia ja ratkaisuja omaan tilanteeseensa. Rantalan (2004, 99) mukaan vanhemmilla on tarve tulla kuulluksi. Keskustelun avulla vanhemmat voivat purkaa mieltään askarruttavia asioita ja saada ymmärrystä ulkopuoliselta.

Suurimpia perheiden kokemia haasteita ja tuen tarpeita ovat vanhempien oma henkinen ja fyysinen jaksaminen, työn ja perhe-elämän yhdistäminen, parisuhde sekä lasten kasvatus. Kiireinen arki, töiden epävarmuus ja oman ajan puute luovat perheille paineita. Monella perheellä haastetta tuo tukiverkoston vähäisyys. Lastenhoitoapua ei ole saatavilla, sukulaiset asuvat kaukana tai ei ole kumppania jakamassa arkea. Rönkön, Malisen ja Lämsän (2009, 12–13) mukaan perheen päivittäinen arki on eri asioiden yhteensovittamista, jotka vievät aikaa ja voimavaroja.

Tänä päivänä yhteiskunta luo perheille paineita hyvästä vanhemmuudesta. Vanhemmille jaetaan tietoa kuinka toimia ja kasvattaa lasta. Tuloksissa ilmeni vanhempien huoli omasta osaamisesta kasvattajana. Avun pyytäminen koetaan leimaavana ja epäonnistumisena vanhempana. Kekkosen (2004, 20–21) mukaan vanhemmuus koetaan jaettuna vanhemmuutena eri toimijoiden kanssa, esimerkiksi neuvolan ja päivähoidon kanssa. Vanhemmat etsivät asiantuntijoilta

tietoa oikeasta vanhemmuudesta ja rakentavat sen pohjalta omaa roolia kasvatelijana. Joutsenniemi ja Mustonen (2013, 9) kuvaavat vanhemmuutta yhdeksi elämän merkityksellisimmäksi rooliksi.

Tutkimustuloksissa on havaittavissa vanhempien huoli omasta ja perheen hyvinvoinnista. Vanhemmat toivoisivat, että heillä olisi mahdollisuus päästä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa keskustelemaan huolista ja saada apua ulkopuoliselta. Vanhemmat kokevat tarvitsevansa keskustelun lisäksi konkreettista apua. Huhtasen (2004, 188–204) mukaan varhainen puuttuminen on merkityksellistä heti kun huoli lapsesta tai perheestä herää. Varhaisella puuttumisella on mahdollisuus ehkäistä ongelmien syntyä, ohjata perhettä haasteissa sekä antaa tukea ja apua.

Tuloksissa ilmeni, että vanhemmat ovat saaneet tietoa ja tukea varhaiskasvatuksen perheohjauksen palveluista pääasiassa päivähoiton kautta. Vanhemmat kokevat tärkeiksi kanaviksi vanhempainillat ja perheohjauksen työntekijöiden käynnit päiväkodeilla. Vanhempien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten välillä on kasvatuskumppanuutta, joka ohjaa yhteistyötä ja vuorovaikutusta. Kohtaaminen kasvotusten edistää luottamusta vanhempien ja työntekijöiden välille. Kaskelan ja Kekkosen (2006, 11–15) mukaan kasvatuskumppanuus on tasavertaista vuorovaikutusta, jossa vanhemmat ja työntekijät sitoutuvat toimimaan lapsen kasvua ja kehitystä tukien. Kasvatuskumppanuuden edellytyksenä on molemminpuolinen luottamus ja huolen jakaminen. Lapsen hyvinvointi on kaiken työskentelyn keskiössä.

Moni varhaiskasvatuksen perheohjauksen palveluita käyttänyt vanhempi koki saaneensa apua ja tukea lastenkasvatukseen liittyviin asioihin, keskusteluapua sekä löytänyt uusia voimavaroja arkeen. Usea vastaaja painotti sanattoman viestinnän merkitystä työntekijän kanssa. Kaikkia asioita ja haasteita ei ole ollut pakko sanoa ääneen, vaan työntekijä on osannut tulkita asiakasta. Rönkkö ja Rytkönen (2010, 32–33) painottavat ennaltaehkäisevän perhetyön merkitystä. Perheen jäsenten hyvinvoinnin ylläpitäminen ja lisääminen ovat keskeisiä asioita työskentelyssä ennaltaehkäisevässä työssä. Ohjaamalla, neuvomalla ja tu-

kemalla perhettä on mahdollista helpottaa perheen arkea ja ennaltaehkäistä ongelmia.

Palveluita käyttäneet vanhemmat kertoivat ottavansa yhteyttä perheohjaukseen pääasiassa puhelimitse tai päivähoidon henkilökunnan ohjaamana. Vastauksissa nousi esille toive saada perheohjauksen työntekijä useammin vierailulle päivähoitoon ja vanhempainiltoihin. Moni vanhempi kertoi, ettei ole ollut aikaisemmin tietoinen palvelun olemassaolosta ja mahdollisuudesta ottaa yhteyttä perheohjaukseen ilman lastensuojelun asiakkuutta. Vanhemmat toivovat parempaa tiedottamista palveluista ja saatavilla olevasta avusta, joka madaltaisi kynnystä yhteydenottoon myöhemmin tarpeen ilmetessä. Tarvetta palvelulle on, mutta kaikki perheet eivät tiedä mahdollisuudestaan hakea apua perheohjauksen kautta.

Osa vanhemmista haluaisi perheohjauksen työntekijän tulevan kotiin keskustelemaan ja tukemaan arjen asioissa. Kotikäynnit helpottaisivat lastenhoitoon liittyviä asioita sekä madaltaisivat kynnystä yhteydenottoon, koska työntekijän voisi tavata kotona turvallisessa ympäristössä. Moni vanhempi pelkää toimistolle menemisen leimaavan perhettä. Kotikäyntien avulla työntekijät saisivat realistisen kuvan perheen tilanteesta. Kotikäynti antaisi perheelle keskustelumahdollisuuden lisäksi konkreettista apua.

Tutkimuksen tuloksista nousi esille, millaisia palveluita perheet haluaisivat saada varhaiskasvatuksen perheohjaukselta. Palveluiden käyttöaste lisääntyisi, jos perheille tiedotettaisiin riittävästi perheohjauksen palveluista. Myös perheiden valmius käyttää palveluita madaltuisi, kun tiedotus olisi selkeämpää ja kohdenetumpaa. Tuloksista on pääteltävissä, että perheillä on tarvetta saada tukea ja neuvoa lastenkasvatukseen sekä kasvatuskumppanuuteen liittyvissä asioissa. Monen vanhemman vastauksesta ilmeni, että varhainen tuki perheelle ennaltaehkäisisi ongelmatilanteiden syntyä sekä lisäisi perheen hyvinvointia.

8.2 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyömme tekemistä ovat ohjanneet eettisyys ja luotettavuus. Olemme pohtineet niitä opinnäytetyön prosessin eri vaiheissa. Eettisyys ja luotettavuus ovat keskeisiä asioita sosiaaalialalla ja ohjaavat työtämme myös tulevaisuuden ammattilaisina.

Tutkimuksemme luotettavuuskysymykset liittyvät tutkittavien anonymiteettiin, tutkijoiden luotettavuuteen sekä siihen, että saatu aineisto analysoidaan ja esitetään niin kuin ne ovat. Eskolan (2008, 208, 17) mukaan tutkijan on jatkuvasti arvioitava ja pohdittava tekemiään ratkaisuja ja näin mietittävä analyysin kattavuutta sekä luotettavuutta. Tutkija ei saa asettaa tutkimukselle ennakkoletuksia tai käsityksiä. Tiedostimme etukäteen mahdolliset ennakkokäsityksemme tutkimusta kohtaan. Siten varmistimme, että aineisto analysoidaan luotettavasti ja tulokset esitetään oikein.

Tutkimukseen liittyy myös eettisiä kysymyksiä. Saaduissa tuloksissa on säilytettävä anonymiteetti, koska ketään ei saa tunnistaa vastauksista. Osallistuminen kyselyyn oli vapaaehtoista ja saatekirjeessä toimme esille, miksi tutkimusta tehtiin sekä kuinka vastauksia käsiteltiin. Tutkimusluvan saimme Joensuun kaupungin päivähoidon päälliköltä. Opinnäytetyön valmistuttua tuhositimme kerätyn aineiston, jotta ne eivät joutuneet vääriin käsiin. Eskolan (2008, 59) mukaan eettisten ongelmien tunnistaminen etukäteen vaatii tutkijoilta ammattietiikkaa ja herkkyyttä huomioida ongelmakohtia.

Opinnäytetyöprosessissa eettistä pohdintaa aiheutti toimeksiantajalta saamamme asiakkaiden suorat sähköpostiosoitteet. Vastaajien anonymiteetti ei vaarantunut, koska sähköpostiosoitteissa ei ollut asiakkaiden koko nimiä ja vastaukset menivät suoraan Typala-ohjelmaan. Myöskään toimeksiantajat eivät pysty tunnistamaan tuloksista vastaajia.

Tutkimuksessa keskeisiin periaatteisiin kuuluu, että lainattavat tekstit on selkeästi ilmoitettava lähdemerkinnöin ja plagiointia vältetään. Saatuja tutkimustuloksia ei saa muuttaa mieleisekseen, vaan ne tulee esittää asianmukaisesti. Tut-

kimuksessa käytettävät menetelmät tulee kirjoittaa auki loppuraportissa. Raportissa tulee ilmetä myös mahdolliset tutkimukseen liittyvät puutteet, joka lisää tutkimuksen luotettavuus näkökulmaa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 26–27.) Olemme noudattaneet raportin kirjoittamisessa Karelia ammattikorkeakoulun opinnäytetyön raportointiohjeita. Kerätyn aineiston olemme purkaneet ja analysoineet saatujen vastausten mukaisesti.

Tutkimuksen arviointiin liitetään usein validius. Validius ilmaisee tutkimuksen menetelmän tai siinä käytettävän mittarin kelpoisuutta selvittää sitä, mitä tarkoituskin on selvittää tai mitata. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan kohentaa sillä, että tutkimuksen toteutuksesta annetaan tarkka kuvaus. Kuvaus tehdään tutkimuksen kaikista vaiheista, kerrotaan aineiston tuottamisen asioiden tila asianmukaisesti ja rehellisesti. Kvalitatiivisen aineiston analyysissä ratkaisevinta on luokittelun tekeminen, jonka pohjalta tutkimusten tuloksia voidaan jäsenellä ja tulkita. Tutkimustuloksista otetut suorat lainaukset auttavat lukijaa ymmärtämään tutkijan tekemää tulkintaa tutkimuksesta. (Hirsjärvi ym. 2009, 232–233.) Käyttämämme menetelmä oli oikeanlainen, koska saimme tutkimuskysymyksiin hakemamme vastaukset ja validius toteutui.

8.3 Tutkimuksen hyödynnettävyys ja jatkotutkimusideat

Opinnäytetyömme on hyödynnettävissä toimeksiantajalle heidän kehittäessään palveluitaan. Olemme kyselyn avulla tuoneet esille vanhempien omia näkemyksiä tuen tarpeistaan ja mielipiteitä varhaiskasvatuspalveluiden kehittämiseen. Tulokset todistavat, että perheillä on tarve tukeen ja ennaltaehkäiseviin palveluihin. Opinnäytetyön avulla varhaiskasvatuksen perheohjauksen työntekijöillä on mahdollisuus osoittaa esimiehilleen ja muille kunnan päättäjille, kuinka tärkeä palvelumuoto perheohjaus on ja miksi sille on tarvetta. Vanhempien tuen tarve kertoo, että tämän hetkisiä tarjolla olevia palveluita pitäisi kehittää ja työntekijöitä tarvittaisiin lisää, jotta resurssit vastaisivat tarpeeseen ja palvelut saataisiin lähemmäksi perheitä, esimerkiksi kotikäynnit mahdollistuisivat.

Opinnäytetyömme on hyödynnettävissä varhaiskasvatuksen perheohjauksen kehittäessään tunnettavuuttaan. Tutkimus osoittaa, että tällä hetkellä on paljon perheitä, jotka eivät tiedä palvelusta ja mahdollisuudestaan käyttää sitä. Palvelua olisi tärkeää kohdentaa paremmin suoraan perheille ja hyödyntää eri tiedotuskanavia.

Yhtenä opinnäytetyömme jatkotutkimusideana voisi olla lähteä tutkimaan, kuinka saada eri yhteistyötahoja mukaan varhaiskasvatuksen perheohjauksen palveluihin. Eri toimijoiden kanssa voisi tehdä selvityksen mahdollisuudesta kehittää yhteistyötä ja tehostaa palveluita. Palveluista olisi tärkeää saada yhtenäisiä, jotta palveluiden välillä ei tulisi katkoksia ja eteenpäin ohjaus olisi selkeää kaikille.

Toisena jatkotutkimusideana voisi olla vanhemmille tehtävä kysely tai haastattelu, jossa selvitettäisiin teemoja vanhempainiltoihin. Opinnäytetyömme tuloksista selviää vanhempien toive saada enemmän vanhempainiltoja ja tapaamisia, joissa olisi mahdollisuus keskustella perheohjauksen työntekijän kanssa mieltä askarruttavista asioista sekä saada tietoa ja tukea arkeen. Ideoiden pohjalta työntekijät voisivat rakentaa rungon vanhempainiltoihin.

8.4 Oppimisprosessi ja ammatillinen kasvu

Päädyimme tekemään opinnäytetyön yhdessä, koska meitä molempia yhdisti samat kiinnostuksen kohteet varhaiskasvatukseen ja lastensuojeluun. Halusimme yhdistää aiheet opinnäytetyössä ja syventää omaa ammatillista osaamista. Olemme molemmat opiskelleet lastensuojelun syventävät opinnot ja lisäksi toinen meistä on suorittanut varhaiskasvatuksen syventävät opinnot. Opinnäytetyön viitekehyksen kautta olemme saaneet uutta teoretietoa tukemaan osaamistamme.

Halusimme molemmat tehdä parityöskentelynä opinnäytetyön, koska se mahdollisti työmäärän jakamisen ja parilta sai tukea koko prosessin ajan. Parityöskentely on mahdollistanut syventävät pohdinnat ja yhteisen reflektoinnin. Parilta

on saanut tukea ja kannustusta, kun itseä on alkanut väsyttää tai usko opinnäytetyön valmistumiseen on alkanut hiipua. Yksin työskentely olisi saattanut venyttää opinnäytetyön valmistumista. Parityöskentely on opettanut meille joustamista ja aikataulussa pysymistä, kun molemmilla on myös perheet ja työt opintojen ohessa. Olemme tehneet aikaisempien opintojen aikana paljon yhdessä pari- ja ryhmätöitä, joten sitäkin kautta meille oli luontevaa työskennellä yhdessä.

Lukupiiri on ollut merkityksellinen asia meidän opinnäytetyöprosessissamme. Lukupiirissä olemme saaneet ohjaajilta neuvoja ja tukea työn etenemisessä. Ohjaajien tuki oli varsinkin prosessin alussa meille tärkeä. Ohjaajat vaativat meitä tekemään opinnäytetyön suunnitelman huolellisesti ja se helpotti meitä prosessin myöhemmissä vaiheissa. Myös muilta lukupiirin jäseniltä olemme saaneet hyvää palautetta ja kannustusta. Lukupiirissä saimme purkaa tunteuksiamme ja kysyä mieltä askarruttavista asioista.

Opinnäytetyöprosessi oli mielenkiintoinen ja opettavainen matka. Olemme oppineet, kuinka tärkeää on tehdä suunnitelma huolellisesti alusta alkaen, mikä helpottaa prosessin myöhempiä vaiheita. Olemme oppineet käyttämään kyselyä tiedonkeruumenetelmänä ja toteuttamaan toimivan kyselylomakkeen. Olemme myös oppineet jakamaan vastuuta työparin kanssa ja luottamaan siihen, että toinen tekee mitä on sovittu.

Opinnäytetyötä tehdessä kohtasimme myös monia haasteita, joista selvisimme yhdessä. Alussa meillä oli haasteita saada toimeksiantajalta allekirjoitusta toimeksiantosopimukseen, koska heillä on kiireiset aikataulut. Haasteita kohtasimme myös kyselylomakkeen lähettämässä vanhemmille. Kaikilla päiväkoodeilla ei ollutkaan mahdollisuutta hyödyntää vanhempien sähköpostiosoitteita kyselylomakkeen sähköisessä lähettämässä. Varasuunnitelmana päädyimme tulostamaan paperisia versioita, joita kävimme itse jakamassa päiväkoteihin. Haasteita toivat myös työn, opintojen ja perhe-elämän yhdistäminen opinnäytetyön prosessiin.

Tutkimustulosten kautta olemme ymmärtäneet, kuinka paljon perheillä on tarvetta ennaltaehkäiseviin palveluihin ja tuen saamiseen riittävän aikaisessa vai-

heessa. Moni perhe kamppailee haasteiden kanssa yksin, eikä osaa hakea apua tai tiedä mistä apua olisi mahdollista saada. Yhä edelleen vanhemmat ajattelevat, että avun pyytäminen tarkoittaa huonoa vanhemmuutta tai antaa leiman lastensuojelun asiakkuudesta. Sosionomilla on merkittävä rooli ja mahdollisuus vaikuttaa ennaltaehkäisevien palveluiden kehittämiseen varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun kentillä. Sosionomilla on osaamista ja tietoa ohjata ja tukea perheitä. On vain löydettävä oikeat keinot ja väylät, jossa sosionomi voi tuoda ammattitaitoaan esille.

Lähteet

- Airio, I. 2010. Avioero suomalaiseen tapaan. Teoksessa Hämäläinen, U. & Kangas O. (toim.) Perhepiirissä. Helsinki: Kelan tutkimusosasto. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/17471/Perhepiirissa.pdf>. 2.9.2015. 196–215.
- Eriksson, E. & Arnkil, T., E. 2012. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Tampere: Juvenes Print – Tampereen Yliopistopaino Oy. Stakes. Oppaita 60.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Heikkilä, T. 2010. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Hiltunen, K. 2014. Työntekijöiden kokemustieto asiakkaiden hyvinvoinnin edistämisessä. Teoksessa Nieminen, A., Tarkiainen, a. & Vuori, E. (toim.) Kokemustieto, hyvinvointi ja paikallisuus. Tampere: Juvenes Print Oy. 107–118.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Karsiton Kirjapaino Oy.
- Huhtanen, K. 2004. Varhainen puuttuminen – ennaltaehkäisevää ja korjaavaa toimintaa yhteiskunnan eri tasoilla. Teoksessa Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki: Tammi. 188–210.
- Hämeen-Anttila, L. 2015. Sosiaalihuoltolaki uudistuu Uusi sosiaalihuoltolaki (1301/2014) ja siihen liittyvät muut lainsäädäntöuudistukset. Sosiaali- ja terveysministeriön Sosiaalihuoltolain käyttöönoton koulutus. Joensuu 19–20.1.2015.
- Joensuun kaupunki. 2014. Varhaiskasvatuksen perheohjaus. <http://www.joensuu.fi/paivahoidon-perhetyo>. 17.7.2015.
- Joutsenniemi, K. & Mustonen, V. 2013. Ruuhkataidot. Iloa vanhemmuuteen. Juva: Bookwell Oy.
- Kanninen, K. & Sigfrids, S. (toim.) 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsin silmin. Juva: Bookwell Oy.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Vajaakoski: Gummerus.
- Kekkonen, M. 2004. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa. Saarijärvi: Gummerus.
- Kivijärvi, S., Rönkä, A. & Hyväluoma, J. 2009. Vanhemmuus arjessa: Neuvottelua, hässäköitä ja hassuttelua. Teoksessa Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: WS Bookwell Oy. 47–68.
- Koivula, M. 2004. Vanhempien kokemuksia perhetyöstä päiväkodissa. Teoksessa Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki: Tammi. 73–104.
- Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoido. Työkaluja sujuvaan arkeen. Juva: WS Bookwell Oy.
- Määttä, P. & Rantala, A. 2010. Tavallisen erityinen lapsi. Juva: WS Bookwell Oy.
- Nätkin, R. & Vuori, J. 2007. Perhetyön tieto ja kritiikki. Johdanto perhetyön muuttuvaan kenttään. Teoksessa Vuori, J. & Nätkin, R. (toim.) Perhetyön tieto. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino. 7–38.

- Paavola, A., Honkavaara, P., Muuronen, K., Mäkinen, P., Tolonen, M. & Varsa, M. 2010. Ehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus. Lastensuojelun keskusliitto.
http://www.talentia.fi/files/91/Ehkaisevan_lastensuojelun_kirjava_todellisuus.pdf. 13.9.2015.
- Poikonen, P-L. & Lehtipää, R. 2009. Päivähoidon ja kodin jaettu kasvatustehtävä: kasvatuskumppanuus perheen voimavarana. Teoksessa Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: WS Bookwell Oy. 69–88.
- Puroila, A-M. 2004. Vanhemmat ja ammattilaiset kohtaavat syntykö yhteistyötä? Teoksessa Puroila, Anna-Maija (toim.) Kehittyvä perhetyö. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus julkaisusarja 12. Oulu. 4–21.
- Rantala, A. 2004. Perheen ja päivähoidon yhteistyö. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.) Eryityskasvatus varhaislapsuudessa. Juva: WS bookwell Oy. 97–110.
- Rimpelä, M. 2013. Kasvatuskaaoksesta yhteiseen ymmärrykseen. Teoksessa Lämsä, A-L. (toim.) Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Juva: Bookwell Oy. 17–47.
- Rossi-Salow, M. 2012. Tasa-arvoinen kasvatuskumppanuus ja vertaistuki. Teoksessa Ylitapio-Mäntylä, O. (toim.) Villit ja kiltit. Tasa-arvoista kasvatusta tytöille ja pojille. Juva: Bookwell Oy. 159–176.
- Rönkkö, L. & Rytkönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. 2009. Pikkulapsiperheiden arkipaletti. Teoksessa Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: WS Bookwell Oy. 11–19.
- Satka, M. 2011. Varhainen puuttuminen lapsuuden ja nuoruuden riskien hallinnomisessa. Teoksessa Satka, M., Alanen, L., Harrikari, T. & Pekkarinen, E. (toim.) Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta. Jyväskylä: Bookwell Oy. 61–94.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2005. Perhepalvelujen kumppanuusohjelma.
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3823.pdf&title=Perhe.... 2.2.2015.
- Stakes. 2003. Varhaiskasvatuksen perusteet. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>. 17.7.2015.
- Sulku, P-M. 2013. ”Koska ongelmat ja koko maailma muuttuu, niin vanhemmatki tarvitsee eri tavalla tukea” Vanhempien kokemuksia päivähoidon perhetyöstä. Karelia ammattikorkeakoulu. Sosiaaliala. Opinnäytetyö.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013123122169>. 23.8.2015.
- Taskinen, S. 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOY.
- THL. 2015. Lapset, nuoret ja perheet kasvun kumppanit. Lasten Kaste.
https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/ajankohtaista/ohjelmat/lasten_kaste/oppimisverkostot. 4.8.2015.
- THL. 2013. Kasvun kumppanit. Lasten hyvinvointia vahvistamassa.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/varhaiskasvatuspalvelut. 17.7.2015.

- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus.
- Tuulensalo, H. & Muukkonen, T. 2005. Lapsikeskeinen tilannearvio ja työnprosessi lastensuojelun sosiaalityössä. Teoksessa Satka, M., Karvinen-Niinikoski, S., Nylund, M. & Hoikkala, S. (toim.) Sosiaalityön käytäntötutkimus. Helsinki: Gaudeamus Oy. 310–315.
- Varpu. 2010. Varpu tukea ajoissa.
http://www.varpu.fi/varpu/varhainen_puuttuminen_4.8.2015.
- Vilen, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja.
- Väestöliitto. 2007. Perhe kannattaa Väestöliiton perhepoliittinen ohjelma.
http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/f15fcdb29a8baab83229381ebd56dc6a/1440410663/application/pdf/263809/PP-ohjelma_netiversio.pdf. 24.8.2015.
- Ylitalo, P. 2011. Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Zastrow, C. 2008. Introduction to Social Work and Social Welfare, Empowering People. Thomson Higher Education: USA.

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Hän/henkilö lupaa suorittaa opinnäytetyöhön liittyvä tutkimus

Opinnäytetyön aihe: Kysely lapsiperheille varhaiskasvatuksen
perheohjauksen palveluiden käyttämisestä

Tutkimuksen toteutuspaikka/-yksikkö:

Joussaan varhaiskasvatukseen perheohjaus

Tutkimuksen:

a) kohde/kohdejoukko: Päävähäsdon piirin kuuluvat lapsiperheet

b) aineiston keruumenetelmä: kysely

c) aineiston keruun ajankohta: 7/2010 - kesäkuu

Opinnäytetyön tekijät:

Johanna Turtoinen

Piia Piipponen

Opinnäytetyön ohjaaja/t:

Tommi Koski

Pasi Puttonen

Työelämäohjaaja:

Katja Piipponen
Katja Pussinen

19.1.2015

Jenni Pöytä

Piia Piipponen

LIIPIEET: - tutkimussuunnitelma
- toimeksiantosopimus

OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTOSOPIMUS

Toimeksiantaja

Organisaation nimi: Joensuun kaupungin varhaiskasvatuksen perheohjaus
 Toimeksiantajan edustaja: Katja Pussinen
 Osoite: Niiskakatu 1 80100 Joensuu
 Puhelinnumero: 044 5767391
 Sähköposti: katja.pussinen@jns.fi

Opiskelijan/opiskelijoiden tiedot

Koulutusohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma
 Opiskelijanumerot ja nimi(et): Johanna Turttainen tu132a Piijo Piipponen 1201315
 Puhelinnumero: 040 7759693 (Johanna) 050 7438748 (Piijo)
 Sähköposti: johanna.turtainen@edu.karelia.fi piijo.piipponen@edu.karelia.fi

Toimeksiantannon kuvaus

Aihe: Kysely lapsiperheille varhaiskasvatuksen perheohjauksen palveluiden kehittämiseksi
 Toteutusmuoto: Kysely
 Aikataulu: Valmis lokakuussa
 Kustannusarvio ja kustannusvastuu: 0€

Toimeksiantajan sitoumukset**Opiskelijan sitoumukset****Opinnäytetyön ohjaus Karelia-amk:ssa**

Ohjaaja(t): Tommi Kinnunen Päivi Anttoni

Opinnäytetyön julkisuus

Opinnäytetyö on julkinen asiakirja ja se voidaan julkaista Theseus-verkkokirjastossa.

Allekirjoitukset

Päiväys

13.4.2015

Opiskelijan allekirjoitus ja nimenselvennys

Johanna Turttainen
 JOHANNA TURTTAINEN

Piijo Piipponen
 PIIJO PIIPPONEN

Päiväys

13.4.2015

Toimeksiantajan edustajan allekirjoitus ja nimenselvennys

Katja Pussinen
 KATJA PUSSINEN

Päivi Anttoni
 PÄIVI ANTONI

Päiväys

13.4.2015

Opinnäytetyön ohjaajan allekirjoitus ja nimenselvennys

Katja Pussinen
 KATJA PUSSINEN

SAATEKIRJE

Olemme kolmannen vuoden sosionomiopiskelijoita Karelia ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä Joensuun kaupungin varhaiskasvatuksen perheohjaukseen. Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia Joensuun alueen päiväkodeissa olevien lasten vanhempien toiveita ja ajatuksia tuen tarpeesta liittyen varhaiskasvatuksen perheohjauksen palveluihin. Tietoa keräämme sähköisellä kyselylomakkeella, josta saadun aineiston pohjalta varhaiskasvatuksen perheohjaus kehittää palveluitaan.

Joensuussa varhaiskasvatuksen perheohjaus on aloittanut toimintansa vuonna 2011 ja se on tarkoitettu kaikille päivähoidon asiakasperheille. Tavoitteena on vanhemmuuden vahvistuminen ja perheen voimavarojen lisääntyminen. Varhaiskasvatuksen perheohjaus auttaa ja tukee vanhempia esimerkiksi lasten kasvatuksessa, vanhemmuudessa sekä perhe-elämään ja parisuhteisiin liittyvissä huolissa. Työmuotoina ovat keskustelut, teemaryhmät, vanhempainillat ja yhteistyö päivähoidon henkilökunnan kanssa.

Kyselyssä esille nousseita asioita käsitellään luottamuksellisesti, eikä ketään voida tunnistaa vastauksista. Valmis opinnäytetyö on luettavissa Theseus-verkkokirjastossa joulukuussa 2015.

Kyselyyn vastaaminen kestää noin 15 minuuttia. Toivoisimme teidän vastaavan kyselyyn ja tuomaan esille toiveita palveluiden kehittämiseen.

Lisätietoa opinnäytetyöstä ja kyselylomakkeesta voi tiedustella sähköpostilla osoitteista johanna.turtiainen@edu.karelia.fi tai pirjo.piipponen@edu.karelia.fi.

Johanna Turtiainen

Pirjo Piipponen

Täytetty kysely palautetaan päiväkodin henkilökunnalle, joka toimittaa vastauksen palautuslaatikkoon. Viimeinen palautuspäivä on 22.5.

Kiitos yhteistyöstä.

VARHAISKASVATUKSEN PERHEOHJAUKSEN PALVELUIDEN KEHITTÄMINEN

Taustatiedot

1. Sukupuoli Nainen _____ Mies _____

2. Siviilisäätö Avioliitto___ Avioliitto___ Yksinhuoltaja___

3. Päivähoidossa olevien lasten lukumäärä _____

Varhaiskasvatuksen perheohjauksen palveluiden tunnettavuus

4. Oletteko käyttänyt varhaiskasvatuksen perheohjauksen palveluja?
Kyllä_____ Ei_____

Jos vastasitte **ei**, siirtykää kysymykseen numero **9**.

5. Mistä saitte tietoa varhaiskasvatuksen perheohjauksesta?

6. Miten olette ottaneet yhteyttä perheohjaukseen? Onko teidät ohjattu päiväkodin kautta?

7. Oletteko käyttänyt seuraavia varhaiskasvatuksen perheohjauksen palveluja? (**valitkaa kaikki käyttämänne palvelut**)

- Keskustelu (puhelimitse/kasvotusten) _____
- Vanhempainillat _____
- Tapaamiset perheohjauksen toimistolla tai päiväkodilla _____
- Teemaryhmät (esimerkiksi eroryhmät) _____
- Iltapäiväkahvit päiväkodilla perheohjauksen työntekijän kanssa _____
- Perhetreffit muiden lapsiperheiden kanssa avoimen varhaiskasvatuksen ryhmissä _____

8. Mikä perheohjauksen kysymyksessä 7 olevista palveluista on teistä merkityksellisin ja miksi?

9. Millaisia perheohjauksen palveluja toivoisitte tarjottavan?

Kokemukset varhaiskasvatuksen perheohjauksesta

10. Mitä iloa vanhemmuus on teille tuonut?

11. Millaisia haasteita olette kokeneet vanhemmuudessa?

12. Mihin seuraavista asioista toivoisitte saavanne tukea varhaiskasvatuksen perheohjaukselta? (**voitte valita useamman vaihtoehdon**)

- Arkisten asioiden hoitaminen _____
- Lasten kasvatus _____
- Oma henkinen ja fyysinen jaksaminen _____
- Talous ja raha-asioiden hoitaminen _____
- Oman vanhemmuuden taitojen tukeminen _____

13. Mitä varhaiskasvatuksen perheohjauksen palvelut ovat teille antaneet?

14. Onko luontevaa ottaa yhteyttä perheohjaukseen?

Kyllä____ Ei____

Jos **ei**, niin mikä madaltaisi kynnystä yhteydenottoon?

Palveluiden kehittäminen

15. Miten kehittäisitte varhaiskasvatuksen perheohjauksen palveluita?

16. Mitä yhteistyötahoja toivoisitte mukaan varhaiskasvatuksen perheohjaukseen? (**voitte valita useamman vaihtoehdon**)

Neuvola _____

Terveystieteiden tutkimuskeskus _____

Koulu _____

Seurakunta _____

Pelastakaa Lapset Ry _____

Muu, mikä? _____

17. Mitä muuta haluaisitte sanoa?

Kiitos vastauksestanne!